

Domoljub

V Ljubljani 1. septembra 1943

56 - Štev. 33

Ko kuješ svoj značaj

Ubogaj!

Napoleon je dejal: »Dobra vojska je sestavljena iz dobrega generala, dobrih vojakov, lepega reda, dobre izvežbanosti in železne discipline.

Zlasti disciplina je duša armade. V vojski je rečeno: »To stori, tja pojdi! In vojak uboga, ker mora.

Mnogo več vredna pa je prostovoljna pokorščina. Ubogam, ne zato, ker moram, marveč zato, ker hočem ubogati!

Sveti Janez Don Bosco je bil čudovit vzgojitelj mladih duš. Nekega dne je v Turinu v novi kaznilnici, kjer so sedeli obsojeni mladi grešniki, imel duhovne vaje. Don Bosco je znal mladim kaznjencem tako lepo govoriti, da so skoro vsi po teh duhovnih vajah bili kar spreobrnjeni. Don Bosco se je tega uspeha močno razveselil. Zato je svojim gojencem hotel napraviti nenavadno veselje. Prosil je oblast, naj mu dovolijo, da bi vseh 300 mladih kaznjencev za en dan popeljal na izlet v prosto naravo, kjer bi se razveseljevali. Jetniški ravnatelj se je kajpada za glavo prijel, ko je slišal Don Boscovo željo. Na kaj takega še misliti ni! Don Bosco se je nato obrnil kar na ministra. Ta je sicer Don Bosca razumel, vendar je hotel Don Boscu dati tropo preoblečenih policajev za stražo. Don Bosco se je tudi za te lepo zahvalil in želel sam s kaznjenci iti na izlet. Minister sam je Don Boscu rekel: »Boste videli, da se boste zvečer sami vrnili v zavod, ker vam bodo vsi pobegnili.

Don Bosco je vesel odšel v kaznilnico, kjer je kaznjencem povedal, kaj jim je izposloval. Vsi so bili tega silno veseli ter so glasno klicali: »Kar mirni hodite zaradi nas, se bomo lepo vedli! Eden izmed starejših kaznjencev pa je dejal: »Naj me koklja brnce, če ga ne bom kakor pečenega petelina na kose razrezal, kdor bi hotel pobegniti.« Drugi pa je Don Boscu dejal: »Vi nas vodite in nam ukazujte, jaz pa vas v imenu vseh tovarišev zagotavljam, da nikoli še noben general ni imel bolj ubogljivih vojakov kakor bomo mi vam!«

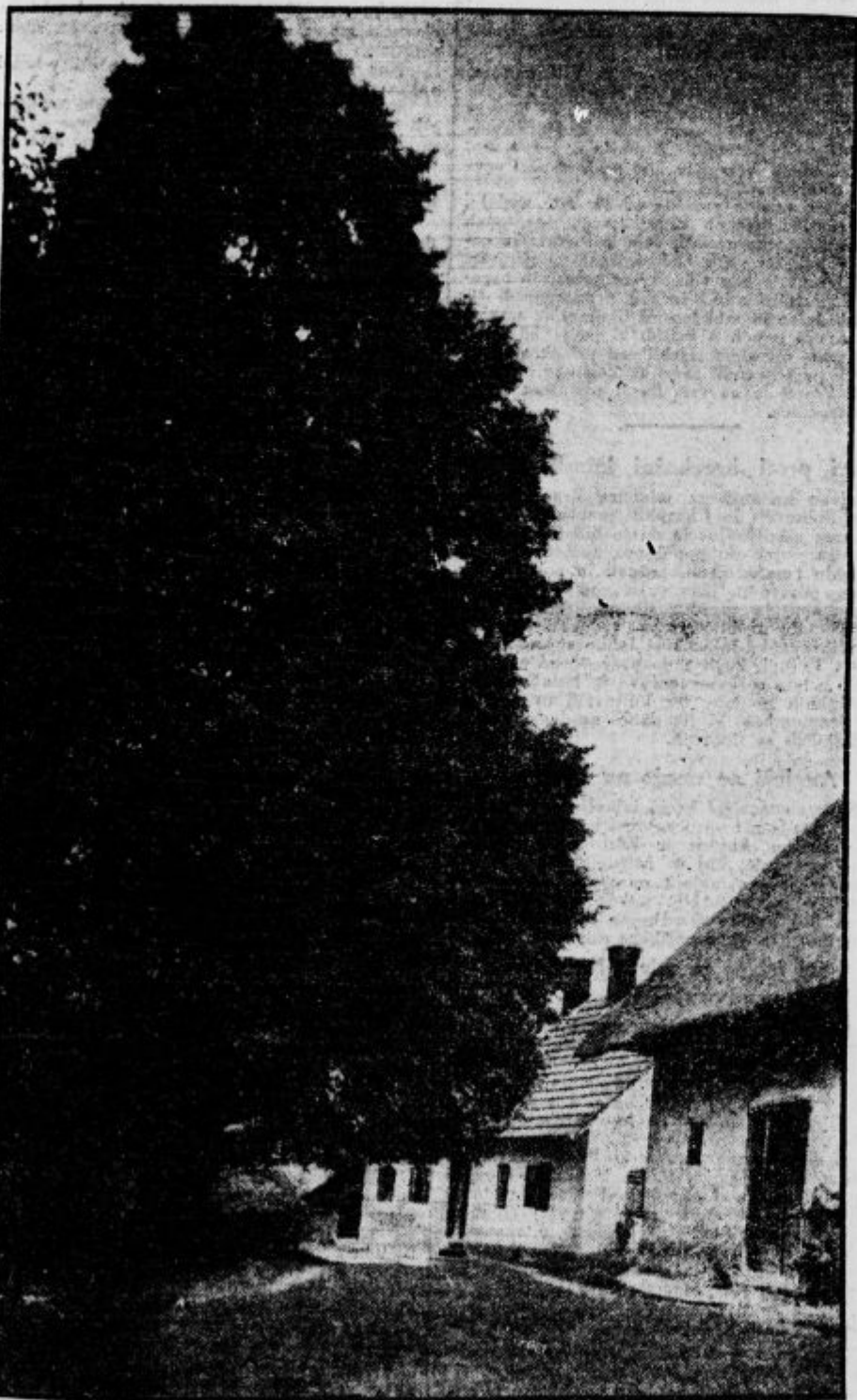
Določnega jutra so odšli že na vse zgodaj. Hodili so dobri dve uri daleč v Stupinigi, kjer je Don Bosco najprej maševal. Vsi kaznjenci so bili pri sv. maši. Nato jih je vodil ven na sonce, opoldne jim je preskrbel obed, zvečer še večerjo, nakar so se vsi mirno vrnili z njim nazaj v ječo. Minister je kar strmel.

Tudi mi se lahko čudimo junaški ubogljivosti teh 300 kaznjencev, ki so prostovoljno ubogali. Marsikdo bo kajpada dejal, da je ubogljivost nekaj neumnega. Človek, ki hoče biti sam svoj gospod, ne bi smel ubogati — tako sodijo nekateri.

Kdo pa je sam svoj gospod? Moder mož je dejal:

Kdor hoče biti docela neodvisen in sam svoj gospod, ta mora najprej izpolniti te pogoje: Najprej mora sam sebe roditi, sam sebe v zibelko položiti in nato sam zase skrbeti od plenic do polnoletnosti. Nato naj sam sebe z vsem oskrbuje ter od drugih nič ne sprejema ter ne želi. Nazadnje, ko umre, naj še sam sebe v krsto položi, se sam sebe na pokopališče ter se tam sam pokoplje. Kdor vse to izvrši, ta se potem lahko baha, da je neodvisen in sam svoj gospod, ki se mu na nikogar ni treba ozirati in nikogar ne ubogati.

Kdor pa je tako, kakor smo vsi zemljanj, odvisni od ljubezni in dobre volje soljudi, najprej staršev, potem pa drugih, najbolj pa od Boga samega, ta ne more reči, da je sam svoj gospod, in zato mora ubogati!

Slovenska domačija z mogočno lipo

Vojni dogodki preteklega tedna

Nudo prizadeto sovražno ladjeve

Italijansko vojno poročilo št. 1183 od 21. VIII. sporoča, da je ob vzhodnih obalah otoka Sicilije italijanska podmornica pod poveljstvom poročnika bojne ladje Alberta Donata potopila sovražni rušilec. — Sovražna letala, ki so bombardirala kraje v okolici Neaplja ter Beneventa, so izgubila 26 letal, ki so jih sestrelila osna letala in protiletalsko topništvo. Nad Nisido je bilo sestreljeno eno ameriško dvomotorno letalo.

Italijansko vojno poročilo št. 1185 od 23. VIII. naznanja, da so sovražna letala hudo bombardirala mesto Salerno, kjer pa je bilo sestreljenih 13 sovražnih letal. — Izmed štirih sovražnih letal, ki so napadla mesto Prevesa na Grškem, so pomorske enote sestrelile dve letali. — V Crotonu so bila sestreljena tri sovražna letala.

Italijansko vojno poročilo št. 1186 od 24. VIII. govori, da so nemški bombniki napadli sovražne ladje, ki so zasidrane v pristanišču Palermo, ter zadeli 11 trgovskih ladij in 3 vojne ladje. Dva parnika z 9000 tonami in dva rušilca so bili bržkone potopljene. — Sovražna letala so bombardirala Carbonijo, okolice Neaplja in Barija, pri čemer je sovražnik izgubil 5 letal.

Italijansko vojno poročilo št. 1187 od 25. VIII. omenja, da so italijanska letala v srednjem delu Sredozemskega morja napadla močno zavarovano sovražno ladijsko spremeljavo. Pri tem so ta letala torpedirala in zažgala velik rušilec ter hudo poškodovala 2 parnika s skupaj 15.000 tonami.

Italijansko vojno poročilo št. 1188 od 26. VIII. naglašja, da so italijanska in nemška letala uspešno bombardirala sovražno ladjeve, zasidrano v lukah Bizerta in Augusta. — Sovražna letala so napadla zlasti mesto Foggia. — Anglosaško letalstvo je izgubilo tega dne 16 letal. Poleg tega pa so italijanske pomorske enote uničile še dva sovražna stroja, ki sta padla v morje.

Italijansko vojno poročilo št. 1189 od 27. VIII. pravi, da so nemška bojna letala bombardirala pristanišče v Cataniji, kjer so zadela srednje velik sovražni parnik. — Italijanska podmornica je ob sicilskih obalah torpedirala dve sovražni torpedovki. — Sovražna letala, ki so bombardirala mesti Tarent in Neaplja, so izgubila 9 letal. Dve drugi letali pa je sestrelila v Tirenskem morju italijanska vojna ladja.

Nemški protinapadi na vzhodu

Nemško uradno poročilo od 21. VIII. naglašja, da so se ob Miusu in pri Bjelgorodu nadaljevali hudi sovjetski napadi, ki pa so bili vsi razbiti, kakor so nemški oddelki napravili silne protinapade ter izsilili globoke vdore v sovražne črte. — Pri Vjazmi in južno od Ladokškega jezera so bili odbiti vsi ruski vdorni poskusi, pri čemer je bilo samo tega dne uničenih 154 sovražnih oklepnikov. — Sovražnik je samo na južnem odseku izgubil 68 letal.

Nemško uradno poročilo od 23. VIII. se glasi, da so ob Miusu tudi včeraj bili odbiti vsi sovražni napadi. Pri Harkovu so hudi boji. Mesto Harkov, ki je še kup razvalin, je bilo po načrtu izpraznjeno. Severnozahodno od mesta Harkov je nemško vojaštvo obkloplilo večjo sovražno skupino.

Nemško uradno poročilo od 24. VIII. popisuje silne boje, ki divjajo ob Miusu, kjer so Nemci

v silnem protinapadu vrgli sovražnika nazaj ter mu iztrgali vse, kar je bil pridobil. — Pri Izjumu je sovražnik znova napadel, toda njegove vdore so Nemci zajezili ter uničili 133 sovražnih oklepnikov. Pri Harkovu so nemške čete v protinapadu sovražnika vrgle nazaj ter zajele 1791 vojakov, 299 oklepnikov, 248 topov, 100 strojnje, 160 avtomobilov, mnogo orožja pa je bilo uničenega. — Pri Vjazmi so sovražniki skušali prodirati, pa so bili vrženi nazaj. — Včeraj je sovražnik izgubil 198 oklepnikov in 85 letal.

Nemško uradno poročilo od 25. VIII. razglša, da se velika obrambna bitka na vzhodu z nezmanjšano silo nadaljuje in da je bilo samo v območju enega armadnega zbora uničenih 116 oklepnikov. Vsega skupaj pa je včeraj sovražnik izgubil 263 oklepnikov in 95 letal.

Nemško uradno poročilo od 26. VIII. naglašja, da je sovražnik pri neprestanih napadih ob Miusu imel hude izgube. Sovražnikov poskus, da bi predrli nemške črte pri Izjumu, je izpodletel. Zahodno od Harkova je sovražnik napadel z vso silo, pa je bil odbit. Včeraj je bilo uničenih 253 sovražnih oklepnikov.

Nemško uradno poročilo od 27. VIII. naglašja, da so nemške čete ob Miusu dosegle nov uspeh v obrambi. Močna nemška četa je sovražnika napadla v bok ter ga s hudimi izgubami porazila. — Pri Izjumu je bilo odbitih več sovražnih napadov. Napravljene vdori so bili s protinapadi izravnani. Južno in zahodno od Harkova je sovražnik napravil nov hudi napad, ki pa je bil odbit ter je tukaj sovražnik izgubil nad 100 oklepnikov. Pri Orlu je sovražnik začel že dolgo pričakovani napad. Včeraj je na vsej fronti sovražnik zgubil 218 oklepnikov.

Španci proti brezbožni letaski vojni

Izjave britanskega ministra Brackena, da sta se Roosevelt in Churchill razglasila za sviteza brez usmiljenja in da so bili izgotovljeni načrti za vojno do popolnega uničenja, v kateri bodo bombardirali, požgali in porušili vse države, povzročiteljice vojne, so v španskem javnem mnenju naredile sila porazen vtis. Po udarjajo, da ni bilo treba zvedevati si novih zvencev oznak, da je svet lahko spoznal nove Atile v Evropi, kajti zadosti zgovorno pripovedujejo o tem ruševine cerkva in bolnišnic, šole, velevoljubnih ustanov ter kulturnih in umetniških spomenikov, ki jih danes najdemo v vseh vojskujočih se državah.

Angleži ne smejo na Balkan

Severnoameriški krogi izjavljajo, da je sovjetska vlada pri svoji zahtevi po drugem bojišču v Evropi Angliji in Združenim državam nujno svetovala, naj se izogneta vojaških nastopov v južnovzhodnih evropskih pokrajinah ne toliko iz strateških, kakor političnih razlogov. Boljševiška Rusija ne bi rada gledala morebitnega angloameriškega vdora na Balkan.

Prvi pogoj za mir z Rusijo — neodvisnost Finske

Angloameriški tisk je pbnaredil ter v propagandne namene izbral spomenico, katero je podpisalo ter izročilo vladi 33 osebnosti iz finskega političnega, znanstvenega in gospodarskega življenja ter jo je objavil nek švedski list. Minister Passikivi je kategorično zanikal, da bi mu bilo naročeno sestaviti novo vlado, ki naj bi sklenila mir s Sovjetsko Rusijo. Nek drug bivši minister je izjavil, da 33 podpisnikov ni dalo nezaupnice Linkomiesovi vladi in da ti podpisniki za nobeno ceno nočejo sprejeti miru s Sovjetsko Rusijo. Neki podpisnik te spomenice je izjavil: Prvi in neobhodni pogoj za mir s Sovjetsko Rusijo je negotakljivost finske suverenosti. (Il Piccolo della Sera)

Zakaj mora biti Newyork zatemnjen

Združenje newyorkskih trgovcev je nastopilo proti strogim odredbam o zatemnitvi, češ da so nepotrebne in škodljive. Vojaške oblasti so predlog za odpravo zatemnitve odklonile, ker se od razsvetljenih hiš odbija svetloba na ladjeve in pristanišče, ki je izpostavljen podmorniškim napadom.

KRATKE z vsega sveta

400 letnico svojega obstoja praznuje letos svetovno znana vseučiliška knjižnica v nemškem Leipzigu.

106 milijonov levov znaša v Bolgariji proračunska postavka za družine, ki imajo mnogo otrok.

Prvo lasuljo je nosil francoski kralj Ludvig Sveti, ki je umrl leta 1270.

Madžarski časopisi so se podražili; listi, ki so doslej stali 10 filerjev, bodo veljali za naprej 14, ob nedeljah pa 20 filerjev.

V Berlinu je po dolgi bolezni v letalskem glavnem stanu umrl načelnik glavnega stana nemškega letalstva general Hans Jesonek.

Nad 37° C je kazal toplomer te dni v senci nekje v Švic.

Radiotelegrafsko zvezo so nedavno vzpostavili med Rimom in švicarskim Bernom.

Samo 310 bobrov je še v Nemčiji; žival je tam zavarovana.

Posebno češko komunistično vlado pripravljajo Sovjeti v Moskvi, poroča »Pester Lloyd«.

Mehikanska vlada je izdala stroge ukrepe, da bi preprečila izvoz srebra iz države.

Pri letalskem napadu na Milan je utrpelo večjo škodo tudi tamošnje katoliško vseučilišče.

Velike izgube svojega brodovja v sicilskih vodah priznavajo Angleži.

13.000 m visoke lete nova nemška letala vrste »Messerschmidt«.

Najhitrejši Evropejec v tekih na kratke proge je letos Nizozemec Osendarp; je pretekel 100 m v desetih sekundah.

Francija mora točno izpolniti svoje obveznosti do Nemčije, je izjavil predecednik francoske vlade Laval.

Učna doba za ruske regrute znaša samo 4 do 6 tednov, pripovedujejo sovjetski ujetniki v Nemčiji.

Velike povečane fotografije po vsaki sliki izdeluje lično in solidno FOTO BEM, Ljubljana, Wolfova 6.

60 % žitnega pridelka v Iraku so zasegli Angleži za prehrano zavezniških čet.

Odstopil je s svojega mesta poveljnik II. madžarske armade general Jany, ki se je borila pozimi na ruski fronti.

Cez 14.000 sovjetskih tankov so uničili nemški oddelki od začetka sedanjih bojev (v dobrih 7 tednih) na ruskem bojišču.

Crna borza z živili je posebno razvita v Gibraltarju, kadar kuharji tgvoskih in prevoznih ladij priplovejo v pristanišče.

Celo vrsto smrtnih žrtev je povzročila silna vročina zadnjih dni na Španskem.

Zima vlada sedaj v Južni Ameriki; v Buenos Airesu je kazal toplomer 11 stopinj, v severnih pokrajinah pa celo 17 stopinj pod ničlo.

Velik mozaik iz rimskih časov, ki ima 60 kvadrat. metrov površine, so nedavno odkrili pri cestnih delih v Španiji.

Najdebelejši led na svetu je pač v Grönlandiji; njegova debelina meri 2700 m, širina pa 12.000 m.

Milijon lir je zapustil za bolnišnico v Bariju v Andriju pri Bariju nedavno umrl italijanski kanonik don Felice Gazzilli.

Madžarski listi zahtevajo, da se v madžarskem založništvu in tisku uvede strožji cenzurni postopek.

Za novega vodjo SA oddelkov je Hitler imenoval Vilhelma Schietmanna.

Med boji na Siciliji je izgubil življenje poveljnik 19. armadnega zbora francoskih beguncev general Koeltz.

V mehiški zbornici se je neki poslanec ustrešil, ker odbor ni odobril poslančevega mandata. Japonske sile so v zadnjih tednih potopile 141 prevoznih ladij in še 31 ameriških pomorskih enot ter sestrelile 80 letal, vedo v Tokiu.

Ker je letošnja žetev na Danskem bogata, bodo prebivalstvu povečali krušni obrok.

Vzlic zasedbi Sicilije plovba po Sredozemskem morju še ni varna, je priznal te dni londonski radio.

Francoska vlada je odredila, da morajo plačati vse davke in dajatve od 1. sept. 1939 dalje tudi tisti, ki so se jim doslej izmuznili.

»QUO VADIS« roman v slikah

nova izdaja je v tisku. Naročila sanjo sprejema uredništvo »Slov. doma« v Ljubljani. Ljudska tiskarna

do 15. septembra 1943!

Cena mehko vezani knjigi 22 lir, za naročnike »Slovenskega doma« 25 lir. V pol platno vezana 45 lir, v celo platno na najboljšem papirju 85 lir. Če ste zamudili prvo izdajo, pohitite z naročilom za novo, da si zagotovite to prelepo knjigo, ki je svedila v naši javnosti edinstveno sanimanje!

Suha krajina prvokrat okusi komunizem

Kako si komunisti mislijo osvobodilno delo, to kažejo razvaline tostran in onstran Gorjančev, na Suhorju, na Hmeljniku, v Ajdovcu na Primorskem, v Dobu itd. Na isti način so v januarju nameravali »osvoboditi« tudi Krajino in priti nazaj v Kremenjak.

Ko so komunisti opravili svoje »delo« na Primorskem, in po požigu Lavričeve tovarne v St. Vidu, so šli »osvoboditelji« čez Temenico in nameravali napasti Sela. Zasedli so Bič, Zagorico, Male in Vel. Dole. Iz Sel so jim takoj poslali odgovor. Oglušali so se metali, strojnice. Paške so drobile kakor jata vrabcev, kadar se začne v proso. Koncert vseh kalibrov je trajal od 19. do 21. januarja podnevi in ponoči.

Do hudega spopada je prišlo v Zagorici in Biču. V borbo so bile zapletene stiška, št. viška in temeniška posadka. Borba je trajala celih 19 ur. Fantje so dobili kritje v Biču, dočim so komunisti napadali od Zagorice. S hudimi izgubami so morali odnehati. Imeli so okrog 120 ranjenih in mrtvih, kar so rdeči sami priznali. Ranjence so vozili skozi Dobrnič proti Ajdovcu.

Usoda njihovih ranjencev je najžalostnejša. Nekaj časa jih vlačijo s seboj, potem pa — krogla!

Selska legija je imela spopad z rdečimi v Vel. Dolih. Pri prvi hiši so imeli partizani zasedo. Strojnica je zaregljala in padla sta Janez Kmet iz Podbukovice in Ant. Turk iz Orlake. Po ceni pa tudi komunisti niso odšli. Imeli so v Dolih 8 mrtvih. Koliko ranjencev, se ne ve.

Se dva dobra fanta sta padla kot žrtvi v času teh bojev: Anton Struna iz Podsumberka in Jože Gliha iz Biča.

Jože Gliha

Anton Turk

Struna je šel pogledat za padlima tovarišema Kmetom in Turkom, ki so jih rdeči pustili ležati na cesti v snegu potem, ko so jima pobrali obleko in čevlje. Komunisti so ga zadržali na zverinski način mučili in umorili. Umrli je kakor toliko stotin drugih kot veran in pošten fant za najdražje svetinje naroda. Še na dan mučeniške smrti je bil pri sv. maši. (Njegovo sliko je svojčas prinesel »Domoljub«.) Da bi pač žrtve takih dobrih fantov ne bile zastoj! Druga žrtev je bil Jože Gliha, mizar iz Biča 9. 19 let star.

Vojno sodišče Udarne brigade »Toneta Tomšič« je pri njem ugotovilo »krivdo«, češ da je član vaške straže, da se je dvakrat boril s komunisti in da je kriv veleizdaje, ker je prostovoljno pri fantih in se ni odzval komunističnemu pozivu, naj se preda in izroči orožje partizanom, dasi mu je moral biti znan ta poziv. Na podlagi teh dognanj je bil obsojen na smrt z javnim streljanjem v domači vasi.

Sodba je bila takoj izvršena. Padel je, ker je stopil v obrambo, ko je narod prijel za orožje, da si ohrani življenje in domove nasproti zločinskemu komunizmu.

Srečno pa je ušel iz kletke Jože Primožič v Biču. Bil je doma, ko pridejo komunisti v hišo. Skrit pod posteljo je sedel več ur. Ponoči je ogrnjen z belo rjuho v mesečini neopazljivo napada. Toda naskoka ni bilo. Zakaj ne? Ali jim je zmanjkalo municije? Ali so preveč krvave glave odnesli iz Zagorice in Vel. Dol?

Niso dobrih spominov odnesli od Sel. Rekli so: »Selski belogardisti so od hudiča. Napadli so nas kar s ceste, brez kritja.« Skratka: Rdeči so uvideli, da bi bilo nesmiselno topot tvegati napad na Sela.

Sv. Neža jim je pokazala pot naprej. 21. januarja popoldne se je napravil črni curek od Mal. Dol čez Gombiče proti Babni gori in Selam dalje. Od zasneženega ozadja se je razločno odražal ves prizor, ki smo ga opazovali iz Sel: Partizani na begu z vso svojo bojno opremo in »dvorom«! Vozovi, mule, komunistični itd. S seboj so vozili ranjence in mrtve. Ves čas streljanje iz Sel ni prenehalo.

Tako je imela Tomšičeva brigada hude dni. Vodil jo je neki »Varec«. To ime je ob času partizanske strahovlade zaslovelo po vsej Kra-

jini tja do Št. Vida, Muljave, Dobrniča, Zelo gradca itd. Svojo rezidenco je imel v Kremeljku. Morebiti je de Vare spomnil (če je kaj bral rimsko zgodovino) rimskega poveljnika Vara (Varus), ki so mu divji Cimabri in Tevtoni pobili kohorte ter mu je zato cesar Avgust za klical: »Vare, Vare, vrni mi moje legije!« (L. 9. po Kr.)

V nedeljo, 24. januarja, je bil na Selih pogreb treh padlih legionarjev. Tako veličastnega pogreba Sela še niso videli. Ko so tovariši legionarji oddali salve za slovo, se nisi mogli ubraniti solz. Narod jih bo ohranil v hvalnem spominu, saj so dali življenje za vero in boljše bodočnost svojih rojakov. To bodo svetle zvezde, ki bodo svetile še poznim rodovom. Ob njihovem spominu se bo mladina ogrevala za največje narodove svetinje: Vero, poštenost in krepost.

Nato je Suha Krajina še dvakrat doživela rdeče strahote.

Ljubimo svoje brate, ki so v zablodi!

V petek, 3. septembra se bodo začele po vseh cerkvah ljubljanske škofije devetdnevne za tiste, ki pripravljajo prevrat in pokolje.

Gotovo se vsi strinjamo v tem, da je ubijati, ropati, krasti greh, da je še večji greh tajiti Boga. Danes pa živimo v prečudni dobi, ko se pojem vrednot zamenjuje, njih vrstni red prevrača, greh časti in slavi in podobno. Koliko tisočletij je že kar je Bog dal po Mojzesu človeštvu deset božjih zapovedi — deset večnih zapovedi, ki veljajo vsak čas za vsakega človeka in ki bodo večno veljale.

Ali ni Jezus Kristus dal svoje življenje za to, da je potrdil večne božje postave in da je s svojo žrtvijo odkupil grehe človeka. Danes vemo za številne grehe proti božjim in človeškim postavam, zato bi bilo čudno, ako bi klic po molitvah za spreobrnjenje tistih, ki kršijo božje postave ali celo takih, ki se proti njim bore, ne našel odmeva — ne našel odziva pri vernikih!

Ta devetdnevica je gotovo najplemenitejša, kar more Cerkev, kar more vernik storiti za svojega bližnjega. V njej je prava tolažba za nas vse in za vse tiste, za katere bomo molili. Ako bi to odklonili, tedaj bi neizmerno žalili Jezusa, ki je žrtvoval vse, zato da bi človeško dušo odrešil. Ali naj žali tega Jezusa ves verni del slovenskega naroda s tem, da odreče molitve za tiste, ki so v nevarnosti, da se večno pogube. Ali naj delamo tako kakor je delal judovski narod ali kakor delajo celo mnogi med nami, ko na eni strani govorijo o krščanski ljubezni, s katero naj poboljšujemo svojega bližnjega, na drugi strani pa zagovarjajo uboje, jih celo podpirajo in omogočajo, pa tudi sedaj, ko verniki segajo po najplemenitejšem načinu spreobračanja, po molitvi, ne vidijo v tem najlepše človeške ljubezni in govore tudi o tem, da je to preveč grobo, če se molji za spreobrnjenje takih grešnikov. In celo s tem lahko delamo krivico itd.

Kakšna znota, kakšna nejasnost, kakšna nemot in zmeda je v takih ljudeh. Prav kakor ne bi razumeli ne Kristusovega življenja, ne njegovih žrtvev.

Ako ne bi storili vsega za čim večjo udeležbo v tej devetdnevici, vsega, da se družina molilcev poveča, da se to družino molilcev za svoje rodne brate strne vse verni slovenski narod — ali ne bi s tem prizadejali božjemu Srcu brezštevilne nove rane, boleče rane, ker bi mu jih prizadevali njegovi bližnji, od katerih pričakuje, da ga bodo posnemali. Prezir, ki bi ga pokazali s tem, da odrečemo te molitve njegovemu Srcu bi bil hujši sedaj po 19 stoletjih, kakor prezir judovskega naroda do njega, ki je še učil.

Ali nas tudi čudeži več ne prepričajo, čudeži, ki so jih gledali desetisoči, čudeži v Fatimi, naročilo same Matere božje, ki je naročila svojim trem izbranim pastirkom naj radi in pogosto molijo rožni venec in po Čast bodi Očetu med skrivnosti vpletajo prošnjo »Moj je Jezus, odpusti nam naše grehe, obvaruj nas peklenskega ognja in privedi v nebesa vse duše, posebno še tiste, ki so najbolj potrebne tvoje usmiljenja.« In katere duše so najbolj potrebne naših molitev, ako

ne tiste, ki taje Boga, ako ne tiste, ki prelamljajo božje zapovedi. Ali ni po Fatimi prvi in velik namen vse naše fatimske pobožnosti prizadevanje za rešitev duš. In ali ni plemenito, da ta v velik namen, za katerega je sam Sin božji trpel in umrl, dodamo še mi devetdnevico za svoje rodne brate, ki groze izpatti iz Kristusove družine duš, v katero nas naši cerkveni vodniki in učenci žele pripeljati. V tem prizadevanju bi naša gorečnost ne smela poznati meja!

Zelo sebično je stališče človeka, ki v svoji veri nima ljubezni in ne gorečnosti in ne čuti ljubezni — o kateri sicer govori in jo oznanjuje — do duš, ki pred njegovimi očmi tonejo v pogubo. Veren človek pa brez ljubezni in brez gorečnosti je v teh časih zase sicer še zdrava veja, toda veja na Kristusovem telesu, ki ne rodi sadu. Goreča, ljubeča duša želi vsem dušam z vso verno srečo, najvišje sreče — Jezusa Kristusa — Boga. Ob misli večne smrti, ki grozi dušam, se prava goreča, ljubeča duša vernika strese in tak prizadevanje goreč človek, ki na duše svojih bližnjih misli, je gotovo najboljši prijatelj človeštva in edini resnični prijatelj človeštva!

Zato verni Slovenci pač že dolgo niso dali lepšega izraza svoji ljubezni do Boga in do svojih rodni bratov, kakor v tej devetdnevici, ki jo bomo po vsej ljubljanski škofiji začeli v petek, 5. septembra, in v kateri si bomo goreče prizadevali izprostiti milost Vsemogočnega, po kateri naj bi se spreobrnil tisti, ki nočejo priznati in izpolnjevati božjih postav in Boga samedal za tiste, ki v imenu satanovega reda hočejo našemu narodu še toliko novega zla, ki vzbuja grozo in strah radi svoje časne škode in večnega pogubljenja. Satan, ki je vklestil s svojo brezbožno ideologijo mnoge v verige, je res sovražan tem svojim žrtvam. Njegova strategija je živalska, zato so tudi sadovi še slabši kot živalski. In ob tem naj verni Slovenci zakrknjeno stojijo ob strani, naj molče in naj ne povedo niti samemu sebi, da se gode med nami reči, ki so proti božjemu in človeškemu redu. Pač slovenski narod nima hujših sovražnikov, kakor v takih ljudeh — pa tudi če so sami zase verniki — ki bi kakor koli odvrčali ljudi od tega gorečega prizadevanja za rešitev duš ali ne storili vsega za ta lepi in plemeniti namen, kar morejo ali vsaj tistega, kar so dolžni storiti.

Prva sobota, ki se tudi uvršča v to devetdnevico, je dan, ko zadoščujemo brezmadežnemu Srcu Marijinemu po želji Nje same, ki se je v Fatimi prikazala in ki je izrazila željo po tej pobožnosti. In ta nam kliče »Zadoščujte, rešite duše«. Slovenci! Oesimo duše svojih rojakov, posebno tistih, ki so najbolj potrebni božjega usmiljenja!

Devetdnevica naj bo močna molitev k Bogu in močen izraz ljubezni vseh vernih Slovencev do tistih rojakov, ki so grešili, ki graše in se nameravajo grešiti, zato, da bi jih rešili večne škode, da bi jih pripeljali nazaj v narodno občestvo in da bi se zopet vsi veselili v bratskih čustvih, v svojih domovih časnih dobrin in božjega blagoslova!

Kaj je NOVEGA

Važne besede škofa dr. Rožmana

Na Rokovo nedeljo je vlačika dr. Rožman v Ljubljanski stolnici izročil bolnike varstvu nebeške Matere. Pri tej priliki je imel zelo pomemben nagovor, iz katerega posnemamo sledeče besede:

Po božjem nanku in božji sodbi bolniki — tudi nezdravljivi, ki niso in nikdar ne bodo sposobni za kakršno koli delo, niso nekorištno breme narodu in državi!

Vi, bolni in trpečji bratje in sestre, vi obilnejše časti vredni udje Cerkve, Kristusovega skrivnostnega Telesa, nikakor niste neplodni člani našega občestva, niste brez koristi, niste v nadlego, pač pa pozitivno vršite važno opravilo v organizmu Kristusovega Telesa, Cerkve, za razširjanje in utrditev Kraljestva božjega. Vaše trpljenje je potrebno za rast in okrepitev Cerkve božje med našim narodom in po vsem svetu.

d Opozorilo kmetovalcem in lastnikom mlatilnic na pogon z bencinom ali nafto. Posestniki, ki mlatijo žito s strojem, zlasti pa oni, ki imajo mlatilnico na pogon z bencinom ali nafto, kakor tudi oni, ki mlatijo žito s strojem drugim kmetovalcem, se opozarjajo, da se točno ravnajo po navodilih uredb o predpisih za mlatve kmetijske letine 1943 z dne 20. julija t. l. (Sl. list št. 58 z dne 21. julija 1943). Kdor mlati žito s strojem, mora imeti vpisnik (knjižo, oziroma poljo), ki ga mora pred uporabo potrditi občinski preskrbovalni urad. V vpisniku, ki mora imeti ošteviljene strani, se mora navesti: 1. ime kmetovalca, čigar last je omolajeno žito; 2. vrsta žita (pšenica, ječmen, oves, rž, srčica, proso, ajda); 3. ime občine in selišča, odkoder je pridelek; 4. množine omolajenega žita, dan in ura začetka in konca mlatve vsake množine. — Razen tega je treba navesti množino že prajetega in porabljenega bencina, oz. nafte in maziva. Vpisnik se vodi v dvojniki in mora biti pisan s črnilom. Kdor prosi za nakazilo tekočega goriva, kuriva ali maziva, mora predložiti Ravnateljstvu kmetijske in živinorejske službe Visokega komisariata en izvod vpisnika z vsemi zgoraj navedenimi podatki.

d Novo sv. mašo sta darovala v ponedeljek, 23. avgusta, v Ljubljani bogoslovca Misijonske družbe sv. Vincencija, gospoda Anton Rupnik in Bogomir Kambič. Mnogo blagoslovljenih let v Gospodovem vinogradu!

d Šolsko leto 1943-44 na ljudskih in srednjih šolah v Italiji se prične 11. oktobra. Vpisovanje učencev bodo začeli 1. septembra in zaključili 3. oktobra.

d Ivan Baloh — 70 letnik. Tam daleč v zapadu usmiljenih bratov v Lombardiji, kjer biva že 9 let in oskrbuje umirajoče, je obhajal te dni 70 letnico rojstva znani pisatelj in duhovnik, župnik v p. g. Ivan Baloh. Vse najboljše za prihodnja leta!

d Zlato poroko sta obhajala te dni vrla zakonca Luka in Ančka Otoničar iz Cerknice. Na mnoga leta!

d Novi župnik ljubljanske šentjakobske župnije, 5. septembra bo v cerkvi sv. Jakoba v Ljubljani posebna slovesnost. Ustoličili bodo novega šentjakobskega župnika kateheta in bivšega župnika v Trsteniku g. dr. Janka Arnejca. Ko g. župniku in župljanom iskreno čestitamo, želimo gospodu župniku in njegovemu vzvišenemu stremljenju v korist Cerkve in naroda najobilnejšega božjega blagoslova!

d Ko je pekel krompir. V Vidnu pri Dobropoljah, kjer vlada suša in huda vročina, je te dni pasel na pašniku živino 10 letni pastir Janez Mustavar. Napravil si je ogenj pod nekimi drevesom, da bi tam pekel krompir. Bila je že večika žerjavica. Janez pa je splezal na drevo, da bi nalomil še nekaj suhih vej. Padel je z drevesa naravnost na žerjavico in si je močno opeknel obe nogi.

d Življenje ob Cerkniškem jezeru. Od pametke je znano, da znamenito Cerkniško jezero navadno prehija med mašami, to je v času od

15. avgusta tja do 10. septembra, odnosno do prvega jesenskega deževja. Med polejno vročino, ki navadno pritisne v dobi pasjih dni, postane Cerkniško jezero popolnoma suho. Le tu in tam v kakih kotlah je najti še male mlakuže. Letos je bil ribolov ob času, ko so razni požiralniki sprejemali vase velike množine vode, bolj skromen. Rib je bilo malo. Po obširnem jezeru se je začelo živahno življenje. Kosci so povsod kosili trdo travo — jezerino ali kravino imenovano. Zanimivo je, da je gornji del jezera okoli Gorenjega jezera in Otoka razdeljen in parceliran ter so lastniki vsi vpisani v zemljiško knjigo okrajnega sodišča v Ložu. Svoje travnike imajo mnogi prebivalci Loške doline, tako iz Dan, Podcerkve, Nadleska, Starega trga, Loža in drugih vasi. Na vozove in vozove jezerine z bičevjem spravijo iz jezera. Travo porabijo za steljo in tudi za rezanico. Sedaj je voznikom mogoče, da vozijo skozi jezero naravnost počez in jim je pot skrajšana iz Loža v Cerknico.

d Iz daljše konfinacije se je vrnil v Rim znani strokovnjak za mednarodna gospodarska vprašanja, zlasti za denarstvo, Giuseppe Festa.

d Znani italijanski tenorist Franco Tafuro je umrl te dni v mestu Leče. Doživel je 55 let. Nad 30 let je navduševal s svojim krasnim glasom evropska in ameriška mesta.

d Ne »Littoriae, marveč »Italiae. Italijansko mornariško ministertvo je odločilo, da se bo oklepnic »Littoriae odslej imenovala »Italiae, rušilca »Camicia nera in »Squadristae pa »Artiglierec in »Corsaroc.

d Podozelske nesreče. V Hinjah na Dolenjskem je padel z lope 4 letni posestnikov sin France Plot in dobil notranje poškodbe. — V Ribnici so se te dni primerile tri nesreče: 61 letna posestnica Marija Klimova si je pri padcu zlomila desnico. 40 letna posestnikova žena Ivana Dejakova je padla z voza in si zlomila tudi desno nogo. Z lestve pa je padel in si zlomil levo v zapetju 4 letni posestnikov sin Pavel Vesel. — V Borovnici sta bili dve nesreči: Anička Pelkova, 4 letna hčerka delavca, si je med igro zlomila levo. Jakob Rot, 34 letni delavec, pa si je pri padcu zlomil levo nogo. — Pes je ugriznil v levo nogo 83 letnega siromaka Franceta Bučarja v Slivnici pri Žalni na Dolenjskem.

d 34,3° C toplote je kazal termometer v nedeljo, 23. avgusta v Ljubljani. Tako vroče še ni bilo letos.

d Dnevno časopisje je priobčilo te dni odredbe oblasti pod sledečimi naslovi: Minimalne mezde za delojemnike, zaposlene pri javnih delih, Razširitev predpisov o ukoriščanju žitnih pridelka na krompir, suhi fižol in laneno seme. Začasna vojna doklada bivšim državnim in banovinskim pripravnikom. Določitev začasne vojne doklade služiteljem, Prepoved prodaje in zapora nahrbtnikov. Določitev količin žita letine 1943, ki se smejo obdržati.

d Ljubljanske nezgode. Stanko Grebenc, 39 letni mizar, si je porezal prste desnice na krožni žagi. prste leve pa 29 letni tesar Vinko Jama. — 69 letna zasebnica Franja Hvalatova je v kleti padla in si zlomila levo roko. — Pri podiranju dreves v golovškem gozdu se je hudo poškodoval na glavi 21 letni mesarski pomočnik Alojzij Štepec.

d Ob mlatvi in košnji. V Cerkniškem jezeru je sedaj, ko je voda popolnoma otekla po ponikalnicah in podzemlje, zelo živahno, ker kmetje hite pospravljat travo — jezerino in bičevje, dobro za nasteljo. Posestnikov 18 letni sin Jože Šajn se je nabodel na vile, ko je padel z voza, naloženega z jezerino. Rožica se mu je zabodla v prsa. — V Polhovem gradu je mlatilnica zdrobila prste desne roke posestnikovega 15 letnemu sinu Tonetu Koširja.

d Po razpustu fašistične stranke je vojni minister uveljavil ukrep, s katerim je vsem vojakom kakršne koli stopnje odločno prepovedano, da bi bili člani katere koli politične stranke ali pa se smeli udeleževati dela raznih javnih ali skrivnih političnih organizacij.

P o t r d i l o

Podpisani Pavlakovič Franc, Dejan 20 p. Vinica, potrjujem prejem 380 (tristoosemdeset) lir od uprave Domoljuba kot podporo za požarno nesrečo! Dejana, dne 17. avgusta 1943.

Pavlakovič Franc

NOVI GROBOVI

Dva slovenska trapista umrla v Banja Luki

Edmund Bračun

Venceslav Polak

Slovenske oo. trapiste, ki začasno žive pri svojih redovnih sobratih v Banja Luki, je zadela huda preskušnja — bolezen. Več ko polovica tamkaj se nahajajoče redovne družine je obolelo za tifusom, med temi tudi gospod opat. Večina je sedaj že izven nevarnosti, a Gospodar življenja in smrti je zahteval dve žrtvi, izbral si je dva najboljša iz njihove srede.

Prvi je umrl p. Edmund Bračun, doma iz Kozjega, rojen 26. nov. 1923. Bil je skromna, tiha duša, goreč redovnik, ki je mnogo obetal. Dovršil je prvo leto bogoslovja. Šel je prostovoljno za samostansko družino in tamkaj naredil svete zaobljube. Umrl je v banjaluški držbolnišnici 9. julija 1943. Na smrtni postelji je še par trenutkov pred smrtjo slovenski redovnici, ki mu je stregla, na priporočilo, naj v nebesih prosi za Slovenijo, odgovoril: »Bom.« Nato je mirno v Gospodu zaspal. Drugi dan smo ga prepeljali v samostan in ga slovesno pokopali na samostanskem pokopališču.

Drugi je bil na vrsti p. Venceslav Polak, doma iz Črnuč pri Ljubljani, rojen 3. julija 1921. Po naravi je bil plemenit, krepak, močan fant. Bil je vesten redovnik, odkrit in vesel značaj in poleg tega poln požrtvovalnosti. Ljubil je svojo samostansko družino. Njegova pot v Banjo Luko pa je bila malo težja, ker se je nahajal v Srbiji. Končno pa je premagal vse ovire in se nam pridružil. V svoji boleznici je večkrat dejal: Bog hoče žrtev! Da, Bog hoče čistih žrtev in kot žrtev si je izbral prav njega, ki je bil najboljši med sobratih in v cvetu let. 23. julja je odšel k svojemu Stvarniku, kateremu je posvetil vse svoje življenje. Tudi ta se je tukaj zavezal s svetimi zaobljubami.

Oba sta umrla v petek in bila pokopana v nedeljo zjutraj. Mirno počivajta v Bogu in prosita za svoje sobrate in svoj narod, ki sta ga tako ljubila!

V Kranski gori je umrl v 89. letu starosti Matej Grlec. — V Kamniku in okolici so odšli v večnost: Henrik Srtek, Aleš Lanišek, Francka Sešek, Janez Frelj, Andrej Rozman, Marija Iskra in Francka Kregarjeva. — V Škofji Loki je zaspala v Gospodu Marija Jesenovec-Guzel, mati g. profesorja Frana Jesenoveca. — Na Golniku je umrl Stanko Kastelic, elektromonter iz Ljubljane. — V Novem mestu je odšla v večnost 62 letna Franja Malasek. — V St. Juriju pri Litiji je v 71. letu starosti zaspal v Gospodu posestnik Andrej Zagar. — V Ljubljani so umrli: bivši dolgoletni ravnatelj OUŽD v p. in bivši občinski svetnik Janez Kocmur; žena zvančička drž. železnice Karolina Paljevec, Katarina Tavčar, roj. Podpečnik, Marija Repovž roj. Marn, višja poštna kontrolorka v p. Angela Lesjak, delovodja Združenih papirnic Franc Sešek iz Več, kapetan v p. in bivši ravnatelj Veleseljma Karel Detela. — Naj počivajo v miru! Preostale tolaži Bog!

Vigred, ženski list se naroča pri upravi Vigredi, Ljubljana, Slomškova 1.

Robinzonove ZGODBE

obleko, prenočišče in končno še denar, da smo mogli nadaljevati pot v London ali pa se vrniti zopet v Hull.

Ponavljam, da so povsod na svetu dobri ljudje. Bog naj jih blagoslovi!

V Yarmouthu.

Če bi bil imel količkaj razsodnosti, bi se bil po tej strašni preizkušnji odločil, da se vrnem v Hull in odtod k staršem. A zdi se mi, da je ta brodolom bil zame mornarski krst, kajti od takrat so moji sklepi bili vedno kakor mornarske obljube. Neke tajna sila me je vlekla tja, kjer sem vedel, da me ne čaka nič dobrega

di. Vrnite se, mladenič, vrnite se. Svetujem vam to kot pravi prijatelj.

Še vedno sem molčal. Ko je videl, da se še nočem ukloniti, je dodal: »Vedite, da vas jaz ne bi hotel več na svojo ladjo. Videli ste, da vaša prisotnost prinaša nesrečo. Rodili ste se pod nesrečno zvezdo!...«

Po teh besedah mi je krepko stisnil roko in se oddaljil s sinom, ki mi je še enkrat zamahnil z roko v pozdrav. Potem ju nisem več videl.

Obstal sem na mestu, ves prezret od zadnjih kapitanovih besed. Da prinašam nesrečo?... Dolgo časa sem mislil na to. Ko pa sem do-

Pogumnim mornarjem se je posrečilo, da so se nam približali.

In kakor da bi ne zadostovala oba poštena nauka, ki mi jih je dalo morje, se je tema pridružil še kapitanov nasvet. Ne vem, ali sem že povedal, da je moj prijatelj bil kapitanov sin. Nekega jutra sem ju srečal na cesti. Ker me je prijatelj spravil na ladjo, ne da bi njegov oče kaj vedel o tem, me je zdaj moral predstaviti. Ko je kapitan izvedel vso resnico, mi je položil desnico na ramo in dejal z resnim glasom:

»Poslušajte, mladenič, svetujem vam, da se nikdar več ne vrnete na morje. To potovanje vam je jasen dokaz, da življenje na morju ni za vas. Pravim vam to v vašo korist.«

Te besede so me globoko zadele. Bil sem brez besed in ves zbeگان. Kapitan je tedaj hotel vedeti, zakaj sem zapustil mirno domače življenje. Z veliko odkritosrčnostjo sem mu vse priznal. Ko sem nehal pripovedovati, mi je dejal z očetovskim glasom:

»Vrnite se k staršem, dečko. Potolžite svojega starega očeta in dobrego mater. Vedite, da nam ne prinesejo blagoslova solze, ki jih starši pretočijo po naši lastni kriv-

bil denar za pot, so nisem dolgo obotavljal. Krenil sem v London.

Prav za prav se še nisem odločil, ali se oprimem mornarstva ali česa drugega. Med potjo sem ves čas zidal gradove v oblake. Med temi je bil tudi načrt, da si samo ogledam London in se nato vrnem domov. Toda ta načrt je kar skopnel ob misli, da me bo sram pred prijatelji, pred katerimi sem se tolikokrat bahal s svojimi željami po potovanjih in dogodivščinah. Da bi se zdaj vrnil kot brodolomec, po nekaj dneh, brez denarja?... Nikakor ne!...

Mladi ljudje se ne sramujejo delati neumnosti, pač pa se sramujejo, da bi se pokazali, da so se spametovali. Če pa bodo zaradi tega morali trpeti, naj se zavedajo, da so tega sami krivi in naj ne dolže usode, kajti usodo si skoraj vedno sami ustvarimo.

V Londonu in potovanje na Gvinejo.

Prišel sem v London. Ko sem si nekaj dni ogledoval mesto, ne da bi se mogel za kaj odločiti, mi je končno začelo primanjkovati denar-

ja in to me je spravilo v velike zadrege. Slučajno sem se seznanil z nekim pomorskim kapitanom, kateremu sem pripovedoval o svojem brodolomu. Ne vem, zakaj sem mu bil všeč. Ko je izvedel za moje želje, mi je predlagal, naj grom z njim. — »Kam?« — »Na Gvinejo.« — »Na Gvinejo? Kje pa je?« — »Na zahodni afriški obali.« — Nekoliko zemljepisa sem znal, zato sem takoj vedel, kje je.

Povedal mi je tudi, da je tam kaj že mnogo zaslužil in zato hoče še poskusiti.

Bilo je, kakor da bi povabil medveda na med. Še s toliko večjim veseljem sem sprejel, ker mi je kapitan obljubil, da bom jedel pri njegovi mizi in še mnogo drugih ugodnosti. Rekel mi je tudi, da lahko kupim nekaj blaga, ki ga bom tamkaj z lahkoto prodal. Obljubil mi je, da mi bo tudi v tem pomagal.

Pravijo, da mora človek pri preveč ugodnih obljubah biti oprezen. Tedaj pa tega še nisem vedel. Toda bilo je popolnoma prav, kajti kdor predolgo premišluje in se obotavlja, navadno nič ne opravi. Včasih je le dobro, če se človek ravna po trenutnem navdihnjenju. Ni se mi bilo treba kesati, da sem zaupal kapitanu, ki je bil, kakor sem spoznal pozneje, zares dober človek. Je bil to materin blagoslov, ki mi je sledil tudi še zdaj, ko sem se odpravil na morje... Takrat nisem mislil na to, a mislim, da je bilo tako.

S kapitanovo pomočjo se mi je posrečilo, da sem dobil štirideset funtov šterlingov, s katerimi sem si nakupil vse, kar sem potreboval za potovanje in tudi nekaj blaga, s katerim naj bi trgoval.

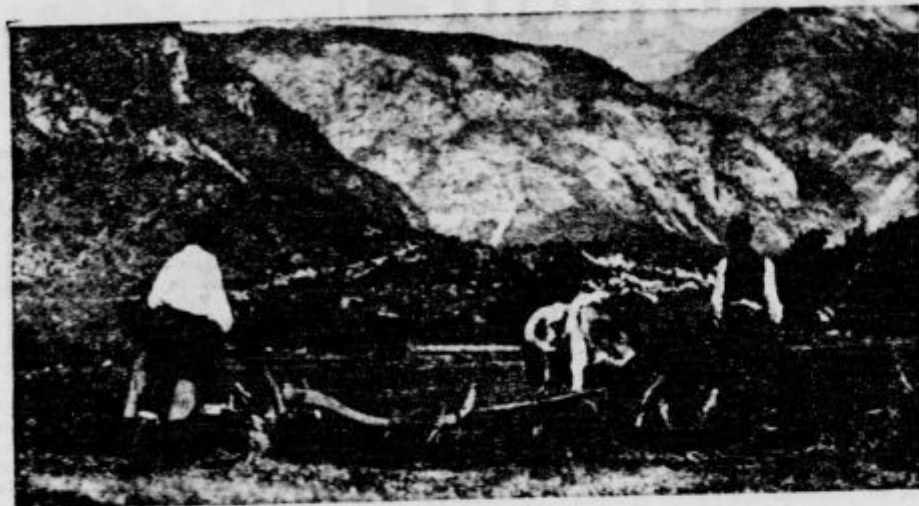
Tako sem torej zopet prišel na ladjo in odpotoval na Gvinejo. To potovanje je bilo najboljše od vseh po zaslugi mojega dobrega prijatelja, kajti kapitan je res zaslužil to ime, ker se je dejansko pokazal kot pravi in resnični prijatelj. V prisljenem brezdelju na poti pa se nisem hotel udajati lenobi. Zanimal sem se za vse, kar se je le dalo. Pridobil sem mnogo znanja v matematiki, pomorstvu, vremenoslovju in v merjenju poti ladij. Kmalu sem znal vse, kar mora znati pomorščak. Moja želja po znanju, moje prizadevanje, da bi čim več pridobil, in uspehi, ki sem jih pri tem delu dosegel, so zelo veselili mojega učitelja. Še bolj vesel pa sem bil jaz sam, ker sem od tega imel največjo korist in zato sem bil kapitanu neskončno hvaležen. Custvo hvalečnosti je največji užitek srca in jaz sem to čustvo zelo močno občutil. Kako osrečuje človeka zavest, da ga imajo drugi rad!

Na tem potovanju sem postal popoln mornar in izkušen trgovec, ko sem prinesel ob povratku v London s seboj nad pet funtov zlatega prahu, ki sem ga prodal za tri sto funtov šterlingov. Ta uspeh pa mi ni bil v korist, ker sem začel sanjati o še večjih dobičkih, kar pa me je pozneje privedlo v pogubo.

Nikakor ne trdim, da je bilo to potovanje brez težav. Lotila se me je mrzlica, kar pa je skoraj neizogibno na potovanjih v bližini ravnika. Toda za to se nisem mnogo zmenil. Kdor hoče kaj pridobiti, mora tudi tvegati. Po tem načelu sem se ravnal in prevzela me je prava strast za pridobivanje bogastva. Postal sem kakor skopuh, ki je podoben vodeničnemu človeku, ki vedno bolj hrepeni po pijači, čim več pije.

(Dalje prihodnje.)

Iz zgodovine boja za grunt

V trudu in znoju za grunt.

Kmetje vedo, da ima tudi grunt svojo zgodovino in da bi bila zapisana le-ta kaj zanimiva. A tudi narodna zgodovina je prepolna bojev za zemljo. Narod se bori z narodom za večjo zemljiško posest, vojske in revolucije spremljajo večni boj za grunt.

Boj slovenskih kmetov za zemljiško posest bi smeli deliti v dva odstavka: odstavek do leta 1848 in drugi od tega leta naprej. V srednjem veku se je slovenski kmet nahajal v stalni borbi z zemljiško gospoško oz. grajščino. On je bil le nekak upravitelj ali najemnik svojega grunta. Prepovedano mu je bilo prodajanje posesti ali parcel, zabranjen vsak nakup in tudi predaja upraviteljstva zemlje od očeta na sina je bila vezana na pristanek grajščakov ali zemljiške gosposke. V znak svojega odvisnega položaja je kmet dajal gosposki svoj davek v blagu in delu. Z zavistjo je moral zreti na svobodnjake, ki so prosto razpolagali s svojim gruntom, in na zemljiško gosposko, ki je grunt in njegove ljudi po mili volji smela prodajati in kupovati.

Z letom 1848 je prenehalo kmetovo tlačanstvo. Postal je po zemljiški odvezi svoboden gospodar svojega grunta. Takoj pa se je pokazalo, da je njegovo veselje bilo prezgodnje. Način svobodnega gospodarstva je zemljo začel obravnavati kot drugo blago, ki je vredno le toliko, kolikor nese, in je odpravil vse dotodanje omejitve glede prometa in dedovanja. Ta

gospodarski sestav je imel za kmeta dve veliki nevarnosti: po zemlji so začeli segati nekmečki sloji, izkoriščajoč težke gospodarske razmere kmetov, bodisi da so v zemljo vlagali svoje kapitalije ali v druge namene, po svobodnem dedovanju pa so se začela posestva drobiti in ponekod niso bila več sposobna preživljati s kmetijskimi pridelki lastnika in družino.

Celovec, sedanje glavno mesto Koroške in Gorenjske. — Do leta 1518. je zarezal to lastno mesto št. Vid, ki pa je odliko izgubil zaradi tedanjega kmetkega upora.

V svobodni tekmi z grajščinami in veleposestniki je zmagal slovenski kmet. Po ukinitvi tlačanstva grajščine niso imele več zastojnih delovnih sil in so začele najprej oddajati svoja zemljišča v najem, pozneje so jih tudi prodajale. Najemniki in kupci pa so bili večinoma kmetje sami. Le redka veleposestva so se mogla držati s posodobljenjem svojih obratov, ponajveč so se izožila na sodobno gozdarstvo in iskala svoj obstoj v lesni industriji. Kmet je zmagal nad zemljiško gosposko in v njegovih rokah je bila večina obdelovane zemlje. A kmalu so se pokazale tudi zle posledice svobodnega gospodarjenja. Agrarna kriza konec minulega in začetkom tega stoletja je prizadela tri četrtine

vseh kmetij. Dolinske kmetije so lezle vedno bolj v dolgove, višinske pa so razpadale in so postajale lovišča mestnih denarnikov. Milejše so bile posledice svobodnega dedovanja n. pr. na Koroškem, kjer je obveljal zakon, da prehajajo kmetije neokrnjene v roke najstarejšega kmetovih sinov, ostali otroci pa se odpravijo s primerno doto. Nekatera zgodovinska raziskovanja kažejo, da so nekateri naši grunti že skozi stoletja enako veliki. Tudi mali kajzarji in bajtarji niso nastali šele v najnovejši dobi, marveč sega njihov nastanek daleč nazaj.

Naj dodamo še nekaj podrobnosti o tlačanskih delih iz daljnje preteklosti:

V naših krajih sta bili dve vrsti tlake: vprežna in ročna. Na vprežno tlako so hodili kmetje s konji in z vozovi, ko so privražali gospodu za grajske in gospodarske stavbe kamen in les, spravljali vino in poljske pridelke, navažali ceste itd. Ročna tlaka se je opravljala na gosposkem polju, pri stavbah, na lovu itd. Vsaka podložniška hiša je imela točno odmerjene in določene plačilne in tlačanske dolžnosti, ki so bile zapisane v starodavnih knjigah (urbarjih). Cesar ni bilo v urbarju, tega gospod ni smel zahtevati. Novih doklad niso podložniki pripoznali in so se pritoževali na deželno sodišče, ki je zavračalo vse nove zahteve. V dobi

turških vojn je gospoda zahtevala višje davke, ki so se zaradi njih kmetje upirali.

Graščak je bil na svojih posestvih ko kralj svojih podložnikov. Zapovedoval in prepovedoval je, sodil sam ali si je nastavljal posebne sodnike, da sodijo podložnikom. V vsaki občini je imel graščak dobrega pomočnika in uradnika — župana ali rihtarja, čigar hiša je imela posebne pravice. Tretjina vseh plačanih glob je bila županova. Graščak je dajal županstvo ponekod v najem, drugod pa je ostajalo županstvo v rodbini po dedni pravici. Staro rihtarstvo so leta 1849 odpravili in ga nadomestili z novim občinskim redom, ki pa tudi ni bil vzoren, kar smo omenili že v začetku tega sestavka.

Pogled na eno izmed dolejških graščin.

KRALJIČEK

Ljudska povest. Podomacil France Premrl.

»In jaz tudi nimam nobene več. V Gorjansko bi se sploh nikdar več ne vrnila. Zadnja dva tedna, odkar sem morala oditi iz samostana, sem bila pri svojem stricu Boštjanu v Srednjem. Tam me je davi dobil Škric in mi je povedal, da me čakata tu gori.«

»O, ti cigen navihani!« je zaklical vedro Kraljiček. »... Bal sem se že, da se je kje izgubil. Kje je pa zdaj?«

Do postaje se je pripeljal z mano. Potem je pa rekel, da navkreber ne more moliti in da bi jaz med božjo potjo pač gotovo rada molila. Zato da naj grem sama, da bo že prišel za mano.

»Uboga para! In vendar je dober človek. Dolžna sva mu veliko hvalo izbrez njega bi se ne našla tako hitro ali pa morebiti sploh nikdar.«

»Dala sem siromaku tri goldinarje.«

»Ooo, veliko preveč hkrati. Bojim se, da ga hanes sploh ne bo gor.«

»Potem ga pa dobiva jutri v .... Če ti je prav, Janez, greva jutri k stricu Boštjanu v Srednje in ga prosiva za svet. Nemara ve za kako hišo, ki bi bila na prodaj.«

»Da, raje bi katero kupil kot zidal. Če bi jo morala šele zidati, bi bilo še veliko sitnosti, in trajalo bi najmanj eno leto, da bi mogla iti v njo stanovat.«

»O, to bi trajalo veliko predolgo in morala bi se zopet ločiti... Gotovo ve stric Boštjan za kako lepo, primerno hišo za naju. To kupiva in se potem takoj poročiva. Urediva lahko dom tudi po poroki. In napravila ti bom v njem tako prijetno stanovanje, da boš imel zares domovino.«

»Majda, moja domovina si edino tii!« je zaklical s prisrčnim glasom.

»O, da bi le mogla biti!« je zaihtela; »kar ne morem ti povedati, kako te imam rada.«

Z nežnim pogledom eden na drugega sta si stisnila roki.

Tu je pa nenadno že prijadral Škric navzgor po poti. Imel ga je že malo pod klobukom, a šele na prvi stopnji, ko ni še jokal, ampak rad pesmi-
no skladal. Ko sta mu stopila mleda človeka naproti, ju je najprej pozorno motril, nato se je postavil ravno kot sveča pred njiju in je deklamiral z navdušenim zanosom, z obema rokama mahajoč:

Dve srci zvesto se ljubeti
smeli sta rani skeleči;
v zopet sta že ozdraveli,
v ljubezni se bolj vzplamtel.
In gorel bo v srcu ta plamen
sedaj in na vekomaj. Amen

»Dve srci zvesto se ljubeti...«

Ko je končal s priklonom, se je Kraljiček namuznil in rekel:

»Izvrstno, Mirko! Lepo si napravil. — In midva sva ti tudi sicer dolžna veliko zahvalo.«

»Da, Škric, izkazal si nama največjo uslugo, ko vzkliknila Majda.

»Milostljiva gospodična, jaz nisem Škric, ampak Mirko Mikuš,« je izjavil ta dostojanstveno. »Mirko je glavna stvar, frak na škrice je postranska stvar.«

»Napravit pa si boš dal na najin račun nov frak in celo novo obleko, da se boš kot priča pri najini poroki lahko imenitno postavil,« je napovedal Kraljiček.

»Hvala za visoko čast. Torej je vendar res. Blegovolita sprejeti moje najvdenješe čestitke. — Toda sedaj ne cincajta in ne ongovajta več dolgo, sicer pride zopet kaj vmes! Pregovor pravi: Kar lahko danes storiš, to odlašaj na jutri.«

»Tako hitro ravno ne gre. — Žal nimava še kam iti, sva še brez doma, kamor bi se mogla poročiti.«

»Rada bi si kupila hišo, toda ne v Gorjansko,« je pripomnila Majda.

»Tu bi pa imel dober nasvet,« je izjavil Škric.

»Ravno pred kratkim sem slišal, da je na Mostu na prodaj hiša, oziroma vila, rajnega upokojenega profesorja Valentina Preglja. Seveda zahtevajo za njo pet tisoč goldinarjev, pa za par sto bi se dala morebiti cena še zbiti. Hišica je čedna, v še precej dobrem stanju, za vaju dovolj velika in ima lepo lego. Z mehjnimi stroški bi se dala krasno urediti.«

»Ti, Janez, to bi bilo nekaj za naju!« je zaklicala Majda vneto. »Ali bi ne šla takoj jutri na Most in si stvar ogledala? Škric — oprost, Mirko Mikuš — naj gre tudi z mano.«

Takoj sta pritrčila dekletovemu predlogu. Nato so stopili v gostilno, kjer je naročila Majda dobro večerjo in ukazala prinesiti najboljšega vina. Po večerji so šli v romarsko svetleč in so molili tam dalje kot eno uro. Najbolj pobožen je bil videti Škric, kajti ihtel je kar naprej, večkrat skoraj na glas.

XIX.

Bilo je dve leti pozneje. Nad dolino je sijal sončen, lep avgustovski dan. Slikovita vas na Mostu, eno uro oddaljena od Gorjanskega ima posejane hiše med globoko zajedenimi bregovi dveh rek, ki se tukaj stekata, po pobočju hriba pa se gnetejo proti farni cerkvi pod Svetim Mavrom na gosto kot piščeta pod kokljjo. Blizu cekve je stala stara hišica, bivši dom upokojenega profesorja. Toda sedaj ni bila videti več stara, ampak je bila vsa prenovljena na zunaj in znotraj. Ljudje so jo sedaj na splošno imenovali »Kraljičkovo gnezdo«, in stanovalca niti nista nerada slišala tega imena. Po obsegu je bila manjša kot nekdanja urarska hiša v Gorjanskem, bilo pa je »Kraljičkovo gnezdo« lepše in udobnejše. Škric si je prizadejal z vso svojo umetnostjo, da bi dal hišici zunaj in znotraj prikupno, pestro podobo. Veže in sobe so bile ravno tako lepo poslikane in z istimi duhovitimi izreki popisane kot nekdanja urarska hiša. Zunanjim stenam je dal umetnik svetlorumeno, toplo, okrog novih, kristalno čistih oken je naslikal široke, svetlo-
modre okvirje in okrog teh pisane cvetlične vence. Nad hišnimi vrati je bila ne slabo naslikana podoba Marije Pomočnice. In dobi mož se ni mogel premagati, da ne bi upodobil znotraj za glavni vrati tudi svoje lastne podobe v fraku in s cilindrom, zraven pa je stal lepo okrašen napis:

»To je pesnik in slikar —
ne zavri ga, Gospod, niker!«

V čednem, prikupnem domu sta živila že skoraj dve leti Kraljiček in njegova Majda v najsrečnejšem zakonu, in nekaj več kot eno leto je bil notri tudi čudovito ljubeč angelček z zlatimi kodrčki in modrimi očki, ki mu je bilo Janezek ime, kot je hotela Majda. Le Kraljičku se je zdelo, da ima skoraj malo preveč prednosti, ker nosi že hiša in sinček njegovo ime; želel bi, da bi se tudi po Majdi kaj imenovalo. Zato je rekel:

»Prosva ljubeča Boga, da nama pošlje kaj kmalu še hčerko, ki bo pa morala biti Majdica.«

Urarsko delavnico s precej dobro založeno trgovino si je uredil Kraljiček v pritličju, in podjetje je šlo tu ravno tako dobro, če ne še bolje, kot v Gorjanskem.

Sončen, tih nedeljski popoldan v avgustu sta sedela mladi urar in njegova visokorastle, lepa žena v prikupljivi družinski izbi. Na eni strani je bilo videti skozi lesketajoče okno naravnost na Med-

In dobi mož se ni mogel premagati...

gorje, ki se je spenjalo v jasno nebesno modrino. Kakor je bil Kraljiček dovteten za naravne lepote, se je vendar danes komaj zmenil zanje, marveč je obrnil vso pozornost na ženo in otroka, ki ga je imela v naročju. Majda je bila videti na novo pomlajena. Njeni lasje, ki so postali bujnejši, so se zopet blesteli kot zlato, sledovi opeklin so skoraj popolnoma izginili in njene črne oči so se zopet tako živahno in nagajivo svetile kot nekdanj. V svetlozelenkasti obleki z doprsnim predpasnikom, z zlato verižico okrog vratu in s srčkanim fantičem v naročju je bila mikavnejša kot kdaj koli. Kraljička je delala srednje dolga črna brada nekoliko starejšega, kot je bil v resnici, dajala pa je njegovemu lepemu obrazu plemenit, resen izraz.

»Ti, Janez,« se je dobrikala žena, ozirajoč se sedaj na moža, sedaj na otroka, »fantek je čista izrezan iz tebe.«

»Nasprotno, popolnoma tvoj obraz ima in zato mi je dvakrat tako ljub,« je odvrnil mož.

»Prav tvoje lepe, modre oči ima.«

»In tvoje plave lase.«

»Predvsem pa je vendar pravi Kraljiček. — Kajne, ljubček, da si tatov?«

»Tata, tata!« je blebela fantek in stezal ročice proti očetu. Bilo je prvič, da je poklical očeta. Ta je vzel v svojem prekipajočem veselju otroka k sebi, ga pritisnil na erce in vzklikal: »Moj ljubček! Moj ljubček!« in ga venomer poljubljal ter ga dal žele čez nekaj časa materi nazaj.

V njenih očeh so se lesketale solze.

»Janez, najina sreča je skoraj prevelika,« je rekla rahlo: »večkrat me muči misel, da tolika sreča ne more trajati dolgo.«

Nato je odvrnil z zaupljivim glasom:

»Majda, morala sva prej prestat veliko trpljenja. Pa za dežjem prisije sonce. Če se ljube-
mu Bogu za vse dobro prav iz srca zahvaljujeva, vsak dan in vsako uro, tedaj sprejema najino srečo kot trajno izkazovanje čiščenja.«

Stopil je k velikemu križu na steni in je polju-
bil Zveličarjeve noge. Nato je pristopil k ženi, jo poljubil na čelo in zašepetal:

»Bog naj te ohrani, predragal!«

Pritisnila mu je priarčen poljub na lice, poljubila nato noge Križanega in jih dala poljubiti tudi fantiku, ko je polglasno rekla:

»Bog, tebi naj bo čast in hvala vekomaj Amen!«

Konec

ČUDA *bolje narave*

Skrivnost rastlinskih strupov

V nekdanjih časih so poznali mnogo rastlinskih in drugih strupov, ki jih zdaj ne poznamo nič več. Vsa zgodovina srednjega veka je prepletena z raznimi zahrbitimi umori in zastrupitvami. Navadno so se strupov posluževali slabotnejši nasprotniki ali pa oni, ki so se na skrit in miren način skušali znebiti tekmeca.

Iz zgodovine vemo, da so strupe poznali že najstarejši narodi. Tako so stari Egipčani izdelovali čudovite kapljice, ki so bile tako strupene, da je že miligram tega strupa usmrtil človeka. Z njim so zastrupljali jedi, pijače in celo razne predmete, s katerimi je prišla žrtev v dotik. Grška zgodovina nam pripoveduje, da se je Odisej odpeljal v Esiro po morilne sokove. Plinij mlajši pa piše v svoji knjigi o grehotah in podlostih ljudi, ki pomakajo svoje orožje v strupe. Iz tega spoznamo, da so se strupov posluževali tudi najkulturnejši stari narodi kot Grki in Rimljani.

Najbolj pa je zastrupljanje udomačeno pri divjih malajskih in avstralskih plemenih. Prav tako poznajo Zamorci in Indijci vse polno strupenih rastlin, iz katerih pridelujejo tudi strupe, katerih malenkostna količina zadostuje za usmrtevec. Za večino teh strupov poznamo rastlino, iz katere pridobivajo strup, le način pridobivanja nam je popolnoma neznan.

Novodobna zdravniška znanost je začela vse te strupe, ki so nekdanj služili za ubijanje in uničevanje človeka, obračati v njegov prid. Uporabljajo jih kot blažilna sredstva pri hudih bolečinah in za delna omrtničenja pri operacijah.

Do danes poznamo le okoli 30 rastlin, ki so tako strupene, da zadostuje le miligram strupa, ki je v njih, da usmrti človeka, manj strupenih rož je seveda mnogo več.

V deželah vzhodne Afrike raste nam še nepoznana zelo strupena rastlina, ki ji domačini pravijo »tomtombe«. Iz nje pridobivajo izredno hud strup, v katerega namakajo puščice. S temi puščicami ranjene živali poginejo že v nekaj sekundah, medtem, ko nato domačini pojedjo meso teh živali, ne da bi jim količjak škodilo.

Za vojno uporabljajo ti rodovi drug strup, ki ranjenega sovražnika le omami, tako, da jih po zmagi lahko odpeljejo domov in zaslužijo ali pojedjo.

Malajci so — kot smo že omenili — eni najhujših zastrupljevalcev. Svoje puščice zastrupe v strupu, ki ga pridobivajo iz semen rastline *Strychnos Nux vomica* ter imenujejo ta strup »tjeltek upesradša« po naše bi rekli »knežji strupe«. Omenjena rastlina vsebuje v semenih, lesu in skorji 60 odstotkov strihnina in brucina. Zanimivo je, da raste ista rastlina tudi v Ameriki, le da tu ne vsebuje niti najmanjše količine strihnina. Tudi sodna oblast se na ta način, da so na smrt obsojene umorili z nožem namočenim v knežji strup. Poleg tega so poznali Malajci še mnogo drugih strupov, ki so povzročali omrtničene, dolgotrajne rane, opekline itd. Mešali so jih iz strupov kač, gosenic, hroščev, muh in drugih strupenih živali.

V isto družino kot »tjeltek upesradša« spada tudi severno ameriška rastlina *Strychnos toxifera*, ki jo uporabljajo Indijanci za zastrupljanje svojih strelci in vsebuje več strupov, ki jih skupno imenujejo kurare. Indijanci namakajo skorje teh rastlin, nakar tekočino previdno precede in nad ognjem zgoste. Zanimivo je, da je od priprave odvisno, kako dolgo vzdrži strup. Pri preiskovanju 100 let starega strupa se je leta 1912 zastopil s njim znani angleški kemik in zdravnik. Drugi kurare strup pa obdrži svojo moč le 14 dni. Dalje so ugotovili zdravniki, da z gotovo količino kurare strupa lahko zdravijo s strihninom zastrupljene ljudi. V medicini ga uporabljajo proti steklini, krčm, epilepsiji itd.

V Afriki raste ob Njansa jezeru ovijalka z latinskim imenom *strophantus hispidus*. Ob času zorenja se nabira v njenih plodovih hud strup. Domačini naberejo zrele plodove in jih dajo poglavarju. Ta nabere v gozdu še nekaj strupenih rastlin, ki jih pozna le on in se skriva v gozdu ter zvari strup, ki mu doda še nekaj maščob, da je lepljiv. V ta strup potem vse pleme pomaka puščice in kopja.

Anglež Levingston je po dolgih prošnjah dobil od domačinov nekaj semen strofantusa ter jih je shranil v torbo, kjer je imel toaletne potrebščine. V tem se je njegov spremljevalec prehladil in zbolel. Po umivanju zob je omenil Levingstonu, da je bila njegova zobna četka silno grenka. Ko sta vse pregledala, sta ugotovila, da se je nekaj semen streslo in padlo na četko. Toda sledilo je drugo presenečenje. Spremljevalec je zgubil vročino, žila se mu je umirila in bil je zdrav. — Iz strofantusa dobivajo zdaj zelo dobro zdravilo za srce.

V naši domovini imamo tudi precej zdravih rastlin, naj jih omenim le nekaj: norica ali volčja jagoda (*paris quadrifolia*), volčja črešnja (*atropa belladonna*), iz katere izdelujejo strupeno tekočino, ki razširja zenice; 'dalje črni zobnik, kristavec itd.

Okrog sosedov

s Te dni so slovesno izročili prometu novo progo Črnuče in Laze. Okraščeni vlak je peljal iz Črnuče v Laze, od tod pa so se prvi potniki peljali v Litijo.

s Nova gorenjska občina Zirovnica. Zirovniški župan objavlja v gorenjskem tedniku: Po nalogu načelnika civilne uprave za zasedeno ozemlje Koroške in Kranjske se je z dopisom od dne 29. julija 1943 ugodilo mojemu predlogu za spremembo imena občinskega uradi Bresnitz v Scherarnitz. Občina Bresnitz ne obstoja več in se odslej imenuje Scherarnitz.

s O novih izkopaninah na Rifniku pri Št. Jurju ob juž. železnici je poročal v mariborskem dnevniku prof. Valter Schmid. Tu je bila pokopana vzhodnogotska vas. Poleg sledov stavišče in kopalnice je prof. Schmid našel ostanke ploščice in obročke iz bronu in svinca ter različne okraske in domače orodje.

s Skladišča koruze urejajo v Srbiji, da zagotovo prehrano ljudem in živalim. Skladišča, obsegajoča 50.000 ton turščice bodo v vseh večjih krajih.

s Na gimnaziji v Murski Soboti je bilo v letošnjem šolskem letu vpisanih 377 učencev in 33 učenk (samo v višjih razredih). Po materinem jeziku je bilo 408 slovenskih, 88 madžarskih in 11 hrvaških dijakov (iz Medjimurja).

s Madžari se v Banatu nemoteno razvijajo. Časopis »Magyar Orszag« poroča, da so v sedanjem Banatu dani vsi pogoji za nemoten vestranski razvoj in napredek madžarske narodnostne skupine. Madžarsko šolstvo vodi posebni madžarski šolski inšpektor, ki nadzoruje delovanje 28 madžarskih otroških vrtec, 86 ljudskih šol, 6 gimnazij ter po eno trgovsko in meščansko šolo.

s Hud poraz so doživeli komunisti pri napadu na Gospič, piše »Hrvatski narode«.

s Kap je zadela v Savi pri koprovanju 35 letnega sumskega sodarskega mojstra Franca Medveda iz Tacna.

s Tudi zaščitne sestre so na Hrvaškem prevedli v pokrajinsko zavarovanje.

s Skoro poldrugi milijon kun za okrog 2000 onesposobljenih borcev je izdal meseca julija Hrvatski Rdeči križ.

s 122 milijonov sadnih dreves šteje sedaj celjsko okrožje na Sp. Štajerskem. Letos so na novo zasadili 83 sadovnjakov z 9670 drevesi. Na novo so ustanovili 34 ladjarskih in vrtnarskih društev, ki štejejo nad 6000 članov.

Iz življenja za življenje

Oblast nad smehom

Spominjam se deške igre, ki ima prav dober smisel. Dva si gledata v lice in skušata vzdržati brez smeha dokler moreta. Tu se da že čemu priučiti; namreč kako bi morala volja krotiti mišice, ki urejujejo smeh. Saj to je včasih silno važno za človeka, da se ne nasmehne ali celo zasmeje. Spominjam se tudi, da pri tem najdalje vzdrži, kdor misli na popolnoma kaj drugega. Seveda je treba za to napora. To je vaja. Igro pa moremo še otežiti s tem, da pripoveduje tovariš tovarišu kako smešico, a oba se trudita ostati resna. To je seveda jako težko, ako ja navzočih več tovarišev in je zadeva res okrogla. Na vsak način pa je to sijajna vaja. Posebno prav prihaja potem tistemu, ki mora delati ob hrupu, a ne prihaja z delom nikamor, ker nima moči, da bi s silo osredotočil svoje miselnino delo. Pri premagovanju in obvladanju samega sebe je sploh dobro, da gre vse, kar delamo na enem področju, tudi povsod drugod nam v prid. Taka vaja volje nosi lepe obresti.

Volja je tisto, kar jamči za uspeh. Ona velja več kakor sposobnost; sposobnost brez volje namreč ni nič. Je mrtev kapital, s katerim ne pridobiš ničesar, ker ga ne rabiš in obračaš. Volja pa, tudi brez sposobnosti, vsaj nekaj doseže, dočim ostaja človek brez nje v ozadju in temi. Kako resničen je rek: Kar je brez stenoja olje, to je človek brez volje!...

s Na svojem posestvu v Banjaluki je odšel v večnost 5. avgusta bivši ravnatelj gor. kmetijske šole, upokojeni kmetijski inšpektor Anton Štrekelj. Naj počiva v miru!

s Velike kupe peska je dalo napeljati mariborsko županstvo na ulice in trge. Obenem je županstvo objavilo, da si lahko vsakdo odto spravi domov primerno količino peska, katerega pa sme porabiti samo za protiletalsko zaščito.

s S hrastovim listom k viteškemu križu je bil odlikovan dr. Lotar Rendulič, poveljnik nekega nemškega armadnega zbora. Rendulič je hrvaškega pokolenja, rodil pa se je v Dunajskem Novem mestu l. 1887. Odlikoval se je že v prvi svetovni vojni.

s Smrt slovenske matere. V Razbojni v občini Dubci, v srbskem okraju Brusu je umrla nedavno slovenska mati Ana Dežmanova iz Lancovega oz. Predtrga pri Radovljici, stara 47 let. V Srbiji je ostalo pet njenih otrok, starih 18, 17, 14, 11 in 9 let, samih dvojnih sirot.

s 40 parov lesenih sandal, vrednih okrog 10.000 din so brezplačno razdelili v slovenski koloniji v srbskem Valjevu.

s Pravni položaj nemške narodnostne skupine v Srbiji. Te dni so srbske »Narodne novice«, uradni list srbske vlade, objavile zakonsko uredbu o novi ureditvi pravnega položaja nemške narodnostne skupine v Banatu in stari Srbiji. Pravkar objavljena zakonska uredba določa, da uživajo pripadniki nemške narodnostne skupine v Banatu in Srbiji popolno svobodo za svoje udejstvovanje na političnem, kulturnem, socialnem in gospodarskem polju. Prav tako so popolnoma enakopravni s Srbi tudi v ostalih pogledih, predvsem glede izvrševanja javnih poklicev in glede pridobivanja premijskega in nepremijskega premoženja. Nemška narodnostna skupina lahko vzdržuje tudi vestranske stike z domovino, njene koristi bodo pa v Banatu in Srbiji zastopali posebni zaupniki. Vodstvo skupine ima tudi samo pravico izvrševati disciplinske predpise nad vsem svojimi člani.

Pes z ročno granato

Nedaleč od Sjedlica na bivšem Poljskem so je primeril razburljiv dogodek. Med tem ko je oddelek vojakov iz tankajšnje vojašnice imel vaje z ročnimi granatami, je priteknel na večbališče majhen pes, stekel za ročno granato, ki jo je bil vrzel neki vojak, in jo hotel prinesiti nazaj. Prestrašeni vojaki so se ga s ka-menjem komaj ubranili. Granata je psičku v gobcu eksplodirala in ga raztrgala.

**SPORTNIK
TOMAŽ
PRIPOVEDUJE**

o strogih športnih postavah

Bilo je leta 1908. Po vsem svetu so se pripravljali telovadci in športniki na olimpijske igre v Londonu. Med mnogimi, ki so sanjali o olimpijskih zmagah, je bil tudi kmečki fant Dorando. Ko je bil še mlad hlačar, je tekal s svojo torbo v šolo in nazaj. Tako uren je bil, da ga ni mogel nikdo dohiteti. Pozneje se je vpisal v športni klub. Kjer koli se je pokazal na tekmah, so ga ljudje živahno pozdravljali, zakaj vedeli so, da bo zmagal. Nikogar ni bilo, ki bi bil hitrejši od malega Doranda.

Toda fant je vedel, da bodo prišli na olimpijske igre tudi Grki, Nemci, Švedci, Amerikanci in drugi. Zato se je v tem letu prav nena- vado veliko uril. Po dvakrat na teden si je nadel svečer, po težkem dnevnem delu, lahke tekalne čevlje ter se podal na ceste in steze. Ko so njegovi vrstniki vasovali, se je Dorando potil na dolgi poti, ki je znašala približno dol- žino od Ljubljane do Litije. Marsikdaj je čutil bolečine v prsih, toda ni odnehal, zakaj pri- pravljaj se je na maratonski tek.

Ko je oče opazil, da je fant že hudo sluj- kal, ga je začel rotiti, naj si vendar privoščiti kaj več počitka. Dorando pa mu je kazal listič, na katerem je imel zapisane uspehe maratonskih tekačev vsega sveta, zraven pa čase, ki jih je dosegel sam. Samo nekaj minut mu je še manj- kalo, da bi bil enak grškemu kmetu Luisu ali pa Amerikancu Hayesu. Ko se je uril ob lu- ninem svitu, se mu je vračala vedno ista, lepa misel: Kako lepo bo, ko bo na olimpijadi zma- gal, in ko bodo časniki vsega sveta pisali o njegovem imenu in njegovem rojstnem kraju. Brat, ki se je pred leti preselil v Ameriko, bo gotovo prijetno presenečen in mu bo poslal dolarjev; oče se bo zadovoljno smehljaj, mati bo prav gotovo do solz ganjena... Zlato olim- pijsko kolajno bo obesil v družinsko izbo na mesto, kjer viši orožje prednikov. Tam bo tudi steklena omarica, v kateri bo hranil lovorjev venec.

Potem ljudje ne bodo več govorili o malem, ubogem Dorandu, pač pa o junaku. Iz roda v rod bo visela zlata kolajna v očetovi hiši. Po- stal bo slaven; samozavestno bo stopil pred iz- voljeno dekle in ga prosil za roko. Najbrž si bo štela v čast, da si jo je izbral on, ki je maratonski zmagovalec.

Minili so tedni in potem je prišel čas, ko si je Dorando uredil kovčeg ter odpotoval z veselo družino v svet. Ves je bil prezet, ko je korakal v olimpijskem stadionu mimo tiso- čerih gledalcev na tribunah. Pri slovesni ot- voritvi so streljali s topi in izpustili tisočere golobe, ki so vzleteli v svet ter oznanjali, da se najbolj čili mladeniči vsega sveta borijo za čast in slavo. Končno je prišel težko pričako- vani dan, ko si je spet nadel lahke tekalne čevlje in se uvrstil med maratonske tekače. Bili so veliki in majhni, Francozi, Italijani, An- gleži, Amerikanci, Nemci; skratka, vse jezike so govorili vsi pa so mislili samo na eno: da bo zdaj, zdaj počila startna pištola, pa da jih potem čaka težka naloga, ko se bodo podali na 42 km dolgo pot.

Dorando se je držal prvih. Vedel je, da ne sme zaostati, kajti zdaj je veliki trenutek, od katerega je odvisna njegova slava. Zdelo se mu je, da tečejo ti fantje bolj hitro, kot je bil sam vajen. Toda nič zato, ne bodo mu ušli. Naj le vidijo, da se je Dorando pošteno pripravil! Pri 10. km je bil že ves prepoten in si zmenil za dekleta, ki so stala ob poti in ponujala osve- žilnih pijač: samo robec je pomočil v vodo in si hladil čelo. Velika večina tekačev je začela pešati. Mnogi so zaostali, samo jata osmerih je prodirala na čelu. Dorando si je prizadeval, da bi se pomikal v enakomernem koraku, moral bi se kdaj pa kdaj pohiteti, zakaj dolgonogi pa je kdaj pa kdaj iznebiti zastadovalcev.

Poldrugo uro so bili na potu. Zdaj so se vračali spet nazaj proti mestu. Dorando je bil že vedno med prvimi. V prsih je čutil hude bo- lečine, v glavi je kdaj pa kdaj začutil omotič-

nost. Ampak nekaj je bilo, kar ga je bodrilo: zdaj so tekli spredaj, samo še trije. Tako je bilo vse do trenutka, ko so prispeli do pred- mestja. Tedaj se je ozrl nazaj; opotekel se je in padel, toda dobro je videl, da ni o zastado- valcih ne duha ne sluha. Dorando je potegnil ter polagoma prehitel poslednja dva tekmeca.

Tik pred stadionom se je še enkrat ozrl. Mnogi, ki je navdušeno vzklikala ter mahala z zastavicami, sploh ni več ne videl ne slišal. Ljudje pa so opazili, da se je zrušil ter zavil v napačno smer. Nekdo ga je prijel za roko in mu pokazal pot v stadion. Pred seboj je za- gledal znano zeleno trato sredi stadiona. Tedaj se je spomnil zlate kolajne, ki bo odslej, pa za vse čase visela na častnem mestu očetove hiše. S poslednjimi močmi se je pognal in spet omagal. Mnogi na tribunah ga je bodrila, lju- dem ga je bilo žal. K njemu je pritekel olim- pijski oglaševalec, ga pobral z levice in mu pomagal na noge. S težavo se je pomikal Do- rando proti cilju. Oglaševalec ga je podpiral, dvojce sodnikov pa je streglo z rokami, da bi ga ujeli, če bi se zrušil. S poslednjimi močmi je pretrgal belo vrvico na cilju. Težavna tekma je bila končana, ljudje so navdušeno vzklikali, nekateri pa so mrmrali. 200 m za njim je pri- tekkel drugi zmagovalec Hayes.

Uro pozneje je bil obred slovesne razgla- sitve rezultatov. Grobna tišina je nastala, ko se je oglasil oglaševalec: »Halo, halo, službeni obred zmage v maratonskem teku: zmagal je Hayes, drugi je Hefferson, tretji je Forshaw... Dorando se je zdelo, da ne sliši prav. Ali so nanj pozabili? Ali gre samo za mačue sanje? Kaj nisem bil prvi, ki sem pretrgal vrvico na cilju? — Zgodilo pa se je takole: v pravilniku o maratonskem teku je paragraf, ki pravi, da mora preteči tekmovalec vso progo z lastnimi močmi, brez tuje podpore. Strogi sodniki so vi- deli oglaševalca, ki je podpiral onemolega Doranda. Morali so ga diskvalificirati...

Zadnjič sem pripovedoval o Luisu, ki so ga vpisali v športno zgodovino kot najsrečnej- šega zmagovalca. Tudi o Dorandu bi lahko re- kli, da ga ne bodo pozabili in da bodo še pozni rodovi govorili o razočaranem tekaču, ki mu ni bilo dano, da bi obesil v domačo hišo zlato olimpijsko kolajno. Odločilo je nesrečno nak- ljucje. Kolikokrat se v življenju zgodi, da je povsem mala ali neznatna stvar, ki poseže vmes prav tedaj, ko si že blizu cilja.

Pomota

Nekoč je v angleški urad v Londonu, kjer se zbirajo brezposelne kuharice in služkinje in kamor jih ugledne dame hodijo iskat, prišla tudi neka gospodična iz visoke londonske druž- be. Stopila pa je v napačno sobo urada in ko se je dolgo razgledovala po tam čakajočih žen- skah in jih opazovala, kot da išče, katero bi vzela k sebi v službo, je očitno razočarana pripomnila: »Nobena mi ni všeč, na nobeni ne vidim, da bi kaj dosti vedela o gospodinjskih. V tem je v sobo stopil voditelj urada in uža- ljeni milostlivi pojasnil, da je prišla v čakal- nico gospodinj in gospa, ki so prišle iskat po- datkov za novo služinčad.

PRAVNI NASVETI

Sporne meje. F. T. Nikakor ne boste mogli sosedu prisiliti, da prizna mejo po mapi, ki se ne sklada z mejo v naravi. Če sosed na to pristane, seveda lahko mejo popravita. Drugače je pa za mejo merodajno dejansko uživanje sveta v zadnjih 30. letih. Če zaprosite sodišče za določitev meje, bo to določilo mejo po zadnjem mirnem uživanju. Če se pa to ne bo dalo ugotoviti, bo sporno ploskev razpodelilo.

Dedna pogodba in oporoka. N. G. Z. Vpra- šate, če velja notarsko pismo kot ženitna pogod- ba po zakonu tudi kot testament, če kdo izmed zakoncev umrje. — Notarsko pismo lahko vse- buje ženitno in dedno pogodbo in vzajemno opo- roko obeh zakoncev. Po vpraševju vsega notar- skega pisma je šele mogoče izreči, katere določbe so pogodbeno določbe, ki se enostransko ne dajo spremeniti in katere določbe so oporokne, ki se dajo do smrti še vedno spremeniti. — Če se žena ne strinja z zapisanimi določbami v pismu, naj napravi oporoko po svoji volji. Saj ni treba, da o tej oporoki komu kaj pove, zlasti možu ne, ki bi jo hotel prisiliti, da bi po smrti vse dedoval po ženi. Po smrti žene pri zapuščinski obravnavi bo potem sodišče ugotovilo, katere določbe no- tarskega zapisa so z veljavno oporoko spreme- njene.

Lahkomiselna žena. R. L. O. Denar ste poso- jevali svoji prijateljici — čevljarjevi ženi, ki je vedno zadrževala, da ima svoje premoženje. Mož za to posojilo ne ve. Žena je začela popivati in klub opominom ne vrne denarja. Vprašate, če je njen mož dolžan vrniti denar. — Dolg je napra- vila čevljarjeva žena za sebe, ne za potrebe dru- žine in je plačnica za dolg le žena in ne pa njen mož. Tožite njo. Če ima denar za popivanje, se bo dalo z rubežem tudi za dolg kaj dobiti od nje.

Pomoč sorodniku. F. G. Sorodniku bi radi opremili ključavničarsko delavnico, da se bo mo- gel preživljati. Nočete pa, da bi mu kdo mogel zarubiti orodje in stroje. Vprašate, kako bi to napravili. — Vse potrebno orodje in stroje kupite na svoje ime, tako da se bodo vsi računi glasi- li na vas. Nato napravite s sorodnikom pismeno pogodbo, s katero njemu brezplačno ali proti od- škodnini daste na razpolago vse orodje itd., ki naj bo v pogodbi natančno označeno. Če bi potem kdo hotel zarubiti kaj od tega orodja za dolgove sorodnika, bo ta lahko pokazal pogodbo. Če bi upniki kljub temu zahtevali rubež, boste morali zarubljene predmete s posebno tožbo izločevati, kar se vam bo posrečilo, ker boste imeli račune in pismeno pogodbo.

Žaloigra ob jezeru

Žena celovškega spediterja Majhna se je mudila s svojima otrokoma in z neko obvezni- ko delovne službe na klop ob Vrbskem jezeru. Medtem ko si je mati dala opravka s svojim drugim otrokom, je zdrčel otroški voziček, v katerem je bila 2 in pol leta stara hčerka Ana Marija, po bregu naravnost v jezero, kjer se je takoj potopil. Seveda so ljudje hiteli na po- moč, toda ko so potegnili voziček iz vode, je bila Ana Marija že mrtva.

V slovenski poljudno-znanstveni knjižnici bo izšla znamenita knjiga

Mejaši

To je zgodovina naseljevanja Amerike. Je pa tako pestra, tako pustolovska, da daleč prekaša po svoji resničnosti fantazijo Karla Maya, ki jo je vložil v svoje divje spise iz življenja belcev v ameriških indijanskih divjnah, kjer so svoje čase gospodovali Indijanci. Pisatelj Gagern v tej knjigi podaja stvaren, kritičen, zgodovinski opis naseljevanja Amerike po Evropejcih. Vendar je resničnost borbe za obstanek s naravo, sivalmi in indijanci tako pustolovske vsebine, razgibana, da knjiga prekaša kakršen koli roman pustolovske vsebine. Slovenci, ki ho brez dvoma vse zanimalo, tiste, ki morejo govoriti o svojih ameriških stricah, pa tudi vse ostale, ki takih stricev nimajo. Ta knjiga bo izšla v več delih in bo nenavadno bogato ilustrirana; slasti so pomembne slike, ki so posnete na kraju samem iz življenja Indijancev. • Ker so vse »SVETOVE« knjige tiskane na gladkem satiniranem papirju, bodo imele slike še posebno veljavo. • Mesečna naročnina za to edino slovensko poljudno-znanstveno zbirko knjig je le 20 lir. • Za knjige v polpate vezane in tiskane na težjem papirju pa 25 lir. • Vsak mesec bo izšla ena knjiga. • Za nenaročnike bodo knjige obutno dražje. • Naročite se čim prej na zbirko »SVET«. • Z mesecem septembrom bodo knjige že začele izhajati. • Naročnice sprejema uprava »SVETA«. Kopitarjeva 6 ali pa LJUDSKA KNJIGARNA, Preč škofijo v Ljubljani.

Križanka št. 14

1	2	3	4	5	6	7	8	9
10								
11			12					
13		14				15		
16	17					18		
19				20				21
22			23					24
25		26				27		
28	29					30		
31					32			
33			34					

Vodoravno: 1. nerodovitna ravnina, 6. voda na Stajerskem, 9a. mlada krava, 10. česlovina, 11. žensko ime, 12. bridkost, 13. pridelek, 15. kopanje, 16. nekdanja Ljubljana, 18. ključavničarsko orodje, 19. poljski pridelek, 20. priprava za mleto, 22. žuželka, 23. pletena posoda, 25. del spovedi, 27. slovenski skladatelj, 28. nekdanja grška pokrajina, 30. ženska kraljica, 31. del človeka, 32. ljudstvo, 33. vrsta papir, 34. puščava v Afriki.

Navpično: 1. slovenski umetnostni zgodovinar, 2. del glave, 3. žensko ime, 4. peti del, 5. starogrška boginja, 6. mazilo, 7. reka na Hrvaškem, 8. ljubljansko sprehajališče, 9. mesto ob Črnem morju, 14. padavina, 15. trebušna poskodb, 17. del telesa, 18. način krmiljenja, 19. orodje, 20. staroslovanska boginja, 21. običaj, 23. vrsta palme, 24. romunska časopisna agencija, 26. utež, 27. slab spanje, 29. domovina terana, 30. gozdna rastlina.

Rešitev križanke št. 13

Vodoravno: 1. semenišče, 10. tropa, 11. Turk, 12. ročica, 14. mer, 15. otep, 16. ekipa, 18. prika, 19. niz, 20. škaf, 22. Ineni, 24. padar, 25. osat, 26. adut, 29. Avala, 33. nominativ, 34. Ero, 35. Meropa, 36. car, 37. Aca, 38. ser.

Navpično: 1. strop, 2. Erotika, 3. močerad, 4. ep, 5. Nacek, 6. Itaka, 7. šum, 8. črepina, 9. ekrazit, 13. Ipi, 17. Ines, 20. Španec, 21. Fatima, 22. Iranec, 23. Novara, 27. Dora, 28. umor, 30. Atos, 31. Lipe, 32. Avar.

Obvezna gojitev perutnine v Srbiji

Kmetije v Srbiji z do 2 hektarja zemlje morajo gojiti najmanj 10 glav perutnine, kmetije od 2 do 5 ha 20, od 5 do 10 ha 30 in kmetije z nad 50 ha najmanj 50 glav. Ministrstvo je ustanovilo zavod, ki bo zalagal vso deželo z dobro perutnino, izboljševal s križanjem domčo perutnino in zatiral kokoške bolezni.

Zložitev zemljišč na Slovaškem

Slovaško ministarstvo za gospodarstvo hoče izvršiti velikopotezno delo komasacije (zložitev) raztresenih kmetijskih zemljišč v 700 občinah. Stroški za to veliko delo so preračunani na 500 milijonov slovaških kron. Po preteku določenega roka bodo predpisali prisilno zložitev in ponovno razdelitev zemljišč.

Delovanje nemških tvrdk v Bolgariji

Bolgarski ministrični svet je sklenil, da smejo nemške tvrdke, ki so jim oddali gradnjo sodobnih cest v dolžini 1200 km, vse za zidavo cest potreben material uvoziti v Bolgarijo brez plačila raznih pristojbin. Ta odredba velja tudi za društvo Todt. Nemške tvrdke bodo v 11 bolgarskih mestih zgradile tudi velike hladilne naprave.

100.000 mark za Titovo glavo

Nemške vojaške oblasti na Hrvaškem so razpisale 100.000 mark nagrade za tistega, ki bi naredil neškodljivega, to je ubil ali ujel poveljnika vseh komunističnih tolp v Bosni, Tita (s pravim imenom Josipa Broza). Nagrada je bila razpisana v trenutku, ko je nemška vojska raztepla in razbila komunistične tolpe. Tito sam se skriva nekje v severozahodni Hrvatski, tako da Nemci računajo s tem, da ne bo več dolgo trajalo, ko bo tudi njemu odbila zadnja ura.

Naselitvena dela v južni Dobruđi

V okrajih Constanca in Tulča je romunska vlada uredila že sto kmelj s potrebnimi gospodarskimi poslojji, okrog 600 jih bo v kratkem pripravila za priseljence. Za ta dela uporabljajo vojne ujetnike in na prisilno delo poslani Žide. Za križje stroškov je dobilo državno podtajništvo na razpelo iz državnega proračuna 54 milijonov lej.

Ko pride tujec v indijsko Kašmir gorovje

kjer žive Hindu domačini, mora narediti plemeno potrdilo, da nima s seboj nobenega govejega mesa in da ga tudi ondi ne bo užival, indom je namreč krava svetec žival, katere se ne sme zaklati, še manj pa njeno meso uživati.

Najhujši mraz prenese gos

Norveški učenjaki so se zanimali, koliko mraza prenese živali. Zaprli so živali v posebne kletke, kjer se je zrak počasi ohlajal. Že pri 45 stopinjah pod ničlo so nekatere živali poginile. Beli medved in tulenjski sta se počutila dobro še pri 85 stopinjah pod ničlo. Pri 100 stopinjah pod ničlo je poginila vsaka žival, razen gos in raca. Ni čudno, zakaj si mažejo ribiči in lovci v severnih ledenih pokrajinah obraz z gosjo mastjo, ki je najboljša zaščitno sredstvo proti mrazu.

Udobne železnice

Na progi Lisabon-Porto vozijo najodobnejši in najudobnejši vlaki, kar jih pozna svet. Celo vozovi 3. razreda so opremljeni tako lepo, kakor po drugih državah kupeji I. razreda. Na glavnih portugalskih progah vozi vedno dovolj brzih in ekpresnih vlakov, poedina mesta so pa povezana med seboj z lokalnimi progami, po katerih vozijo vlaki tako pogosto kakor po drugih državah tramvaj.

Konji in prva svetovna vojna

Prva svetovna vojna je zahtevala 702.000 konjskih žrtev. Od teh je poginilo zavaljo boleznim in izžrpanja 647.000. Le 115.000 konj je bilo ubitih na bojiščih.

Poseben vlak za oskrbovanje mest z zelenjajo

in sadjem je uvedla že pred vojno uprava nemške državne železnice. Vsako noč prevozi poseben vlak določene proge, pobira grede na dolčenih postajah zelenjavo in sadje in ga prevažna v mesta. Za na vse zgodaj zjutraj postrežejo meščane s svežim sočivjem in sadeži. Kmetije in vrtnarije dobe pravčasno obvestila, kdaj pristane »zelenjadni ekspres« na njihovih postajih. V eni sami noči doseže brzec vsa velika nemška mesta.

Že stari Egipčani so po golobih pošiljali vojaška poročila

Navzlic radiu in brzozjavu, avtomobilskim in letalskim kurirjem uporablja še danes vsaka vojska goloba-pismonošo za prenašanje sporočil. Vse pa malokdo, da golob-pismonoša nikakor ni novodobna pridobitev. Prva pisava, ki so jo našli v Egiptu, dokazuje, da so tam že pred več tisočletji uporabljali golobe-pismonoše za prenašanje vojaških poročil.

Lanišče in laneno predivo

za svoje izdelke tovarne kupuje ali zamenjuje

Motvoz in platno d. Grosuplje

Lanišče in predivo pošljite po železnici v Grosuplje

LJUDSKA POSOJILNICA V LJUBLJANI

zadruga z neomejenim jamstvom v lastni palači v Ljubljani, Miklošičeva cesta 6 nasproti hotela Union

sprejema hranilne vloge v vsaki višini in jih najugodneje obrestuje, daje posojila na vknjižbo in proti poročtvu

Posojilnica je bila ustanovljena leta 1895.